

بسیج و همگرایی علم و اخلاق در پرتو سبک زندگی اسلامی ایرانی گام دوم انقلاب

^{۳۸} حمید اسپید

^{۳۹} الهام شهسواری

^{۴۰} علی قربان گراوند

فصلنامه (علمی - تخصصی) مطهر، سال هفدهم، شماره ۵۴، پاییز ۱۳۹۹

چکیده

بسیج در آستانه چهلمین سال تاسیس خود، شاهد شکوفایی ثمره‌های علمی و دانشی خود هم‌زمان با حفظ و تعمیق دیانت و معنویت و اخلاق‌مداری است. آنچه که در این برهه بیش از هر چیز ملموس و نمایان است، نیل به پیشرفت‌های مهم و راهبردی در تعالی نظام مقدس جمهوری اسلامی است که در بیانیه گام دوم انقلاب از سوی رهبر معظم انقلاب به تفصیل بیان شده است. معنویت و اخلاق، شرط لازم و فزاینده در این مسیر می‌باشد که با فرهنگ ایستادگی، مقاومت و انقلابی‌گری گره خورده است. ابتدا مفاهیم و اصول واژگان بسیج، علم، اخلاق و سبک زندگی اسلامی - ایرانی از دیدگاه آیات و روایات، منویات رهبری و سایر اندیشمندان بیان شده و سپس نقش توسعه‌ای و ارتباط فراگیر این مفاهیم با یکدیگر بیان می‌شود. نوعی همگرایی و وابستگی میان دو مولفه «علم و اخلاق» وجود دارد که نقش بسیج و روحیه بسیجی، در خط مقدم هر حوزه و جبهه‌ای به وضوح نمایان است. از دانشجویان، اساتید و علمای حوزه و دانشگاه تا اصناف و گروه‌های کارگری و حتی خیل مسئولین و مقامات ارشد حکومتی، این روحیه همواره پیش‌تاز و دارای خیر و برکات مادی و معنوی بیشتری بوده است. سبک زندگی ایرانی و اسلامی محور، خاستگاه پرورش و تربیت انسان‌هایی با روحیات و عقاید الهی، دینی، عقلانی، انقلابی و عرفانی است که در تمام عرصه‌های اجتماع، ظهور و بروز پیدا می‌کند. در نهایت، نقاط تنازعی سبک زندگی غربی و اسلامی - ایرانی و فرهنگ دینی و رویکردهای آن، با محوریت بسیج و نقش آن در سبک زندگی ایرانی و اسلامی به تفصیل بیان خواهد شد. همچنین مشخصه‌های اصلی بسیج در این سیر تحولی و همگرایی دانش و معنویت، به ترتیب بیان و نمونه‌های بارز آن ذکر می‌گردد.

واژگان کلیدی: بسیج، علم و دانش، معنویت و اخلاق، سبک زندگی ایرانی اسلامی، گام دوم انقلاب.

۳۸: پژوهشگر و مدرس دانشکده شهید مطهری بسیج، تهران، ایران، فارغ التحصیل دکتری ریاضی محض، دانشگاه شاهد

تهران H.espid@shahed.ac.ir

۳۹: کارشناس ارشد مدیریت رسانه، دانشگاه تهران

۴۰: عضو هیئت علمی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)

۱. مقدمه

بسیج در طول چهل سال از ابتدای تاسیس، عملکرد موفقی از خود در زمینه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، علمی و غیره، به نمایش گذاشته است. در این میان، عرصه علم و دانش و نیز معنویت و اخلاق که به طور خاص اخلاق و فرهنگ و منش اسلامی مدنظر است، دارای نوعی همگرایی و ارزش افزوده در تعامل و ارتباط مستقیم با یکدیگرند. به عبارت دیگر، هر جا که این دو مهم بیشتر به هم گره خورده و نزدیک شوند، اثر مستقیم و فزاینده‌ای بر روی هم خواهند گذاشت. شاهد این امر، از طرفی تأکیدات و توصیه‌های فراوان در آیات و روایات اسلامی است که شرط قبول و افزایش‌های مادی و معنوی است و از طرف دیگر، نمونه‌های بارز از جمله شهدای شاخص، صالحین و دانشمندان انقلابی و مسلمانی هستند که در همین نیم قرن اخیر، شاهد شکوفایی و خیرات و برکات فراوان آن‌ها در تشکیل حکومت اسلامی و حفظ و بقای آن با حصول دستاوردهای مثبت فراوان می‌باشیم. لذا در این اثر بر آن شدیم، تا ضمن معرفی و تبیین مفاهیم اولیه، آرمان‌های دینی و نقش نهادهای ارزشی و انقلابی از جمله بسیج، نحوه عملکرد و عوامل تاثیرگذار بر آن‌ها را به تفصیل بیان خواهیم کرد.

سبک زندگی اسلامی - ایرانی در این بحث نقش محوری ایفا می‌کند و ما در این اثر، الزامات و شاخصه‌های سبک زندگی اسلامی - ایرانی را بیان می‌نماییم. همچنین، تأثیرات این مدل از سبک زندگی که چندین سال متوالی مورد تأکیدات رهبر معظم انقلاب قرار گرفته است، با استناد به رهنمودها و منویات معظم‌له و در سایه تعالیم دین مبین اسلام در قالب آیات و روایات در بخش‌های مربوطه، مشخص و ارایه خواهد شد. در این میان، سبک زندگی در ارتباط با بسیج و جوانان از اهمیت مضاعفی برخوردار است. چه آنکه «پیشران حرکت انقلاب، جوانها هستند». همت گماشتن آیت‌الله خامنه‌ای قبل و حتی بعد از انقلاب اسلامی به تربیت نسل‌های نوجوان و جوان با تکیه بر قرآن کریم، نشان می‌دهد ایشان از همان روزهای آغازین انقلاب اسلامی، به آینده‌ی انقلاب و تداوم آن می‌اندیشیدند.

رهبر معظم انقلاب «علم و پژوهش» و «معنویت و اخلاق» را ۲ رکن مهم در گام دوم انقلاب و موتور محرکه پیشرفت و توسعه می‌دانند که جوانان باید نسبت به این ۲ امر مهم اهتمام ویژه داشته باشند. انقلاب اسلامی ایران با وجود ناملایمات و دشمنی‌هایی که از سر گذارنده، علیرغم تحریم‌ها و تهدیدها و ضربات پی‌درپی بدخواهان خود، وارد دهه پنجم حیاتش شد. در بحث علم و پژوهش که قبل از انقلاب با نوع سیاست‌گذاری‌های رژیم پهلوی که آن نیز ریشه در غرب پرستی دوران قاجار داشت جز وارد کننده

علم و دستاوردهای علمی کاری نکردیم. البته در برخی موارد دانشمندان و اساتید حوزه‌های مختلف بودند که با منش عزت‌طلبانه خود سعی در تربیت دانشجویانی متعهد می‌کردند که به علت قلت تعداد و مشکلاتی که از سوی رژیم برای آنها ایجاد می‌شد نمی‌توانستند کاری از پیش ببرند.

در آیات مورد بحث خواهیم دید که قرآن مجید کرارا تعلیم کتاب و حکمت را در کنار تزکیه و پاکسازی اخلاقی قرار می‌دهد؛ گاه «تزکیه» را بر «تعلیم» مقدم می‌دارد، و گاه «تعلیم» و بر «تزکیه»؛ و این نشان می‌دهد که میان این دو رابطه عمیقی است. یعنی هنگامی که انسان از خوبی و بدی اعمال و صفات اخلاقی آگاه گردد و آثار و پیامدهای هر یک از صفات «فضیلت» و «رذیلت» را بداند، بی شک در تربیت و پرورش او مؤثر است؛ بطوری که می‌توان گفت بسیاری از زشتیهای عمل و اخلاق، از ناآگاهیها سرچشمه می‌گیرد. به همین دلیل، اگر علم و آگاهی جای جهل و نادانی را بگیرد، و به تعبیر دیگر، سطح فرهنگ بالا برود، بسیاری از زشتیها جای خود را به زیباییها، و بسیاری از مفاصل اخلاقی جای خود را به محاسن اخلاقی می‌دهد؛ ولی باید توجه داشت این مساله کلیت ندارد.

سبک زندگی ایرانیان از حدود یکصد سال قبل و بخصوص در دوره سلطنت پهلوی با هدف خودباختگی در برابر فرهنگ غربی و شروع روند دگرگونی و اضمحلال فرهنگ و تمدن بومی به معنای عام آن، دچار تغییرات عمیق شد و حتی در دوره‌هایی شعار محافل رسمی، این بود که برای پیشرفت و ترقی و رسیدن به دروازه‌های تمدن بزرگ می‌بایست از سرتا نوک پا، غربی شد و غربزدگی، سکه رایج مملکت بود. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران توانست این توطئه را که سناریوی آن بیرون از مرزها نوشته و توسط عوامل داخلی آنان در حکومت طاغوت اجرا و به آن دامن زده می‌شد، خنثی کند. اما این به آن معنا نیست که سبک زندگی فعلی مردم صد در صد مبتنی بر الگوی اسلامی - ایرانی است.

«باید کشورهای اسلامی از لحاظ علم و فناوری پیشرفت کنند. گفتم غرب و آمریکا به برکت علم توانستند بر کشورهای دنیا مسلط شوند؛ یکی از ابزارهاشان علم بود؛ ثروت را هم با علم به دست آوردند. البته مقداری از ثروت را هم با فریبگری و خباثت و سیاست به دست آوردند، اما علم هم مؤثر بود. باید علم پیدا کرد. روایتی است که فرمود: «العلم سلطان من وجده صال و من لم یجده صیل علیه». (شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ص ۳۱۹)

اخلاق نیکو یکی از صفات پسندیده در اسلام و از شیوه‌های مطلوب جاذبه دینی و فضایل انسانی است. در میان آداب اخلاقی و ستنهای اجتماعی، حسن برخورد با مردم در اخلاق اسلامی جایگاه ویژه‌ای دارد و برای نیروهای بسیجی که با مردم ارتباط دارند این موضوع حائز توجه است. مهمترین مؤلفه جاذبه مردم

به تشکیلات بسیج بر خور داری نیروهای بسیجی به این صفت پسندیده است که به عنوان یک رفتار مطلوب در میان نیروهای بسیجی رایج است.

رابطه بین اخلاق و توسعه رابطه‌ای یک جانبه و استاتیک نیست، ارتباط پیچیده بین این دو مقوله از آنجا ناشی می‌شود که اخلاقیات، توسعه پذیرند. اخلاقیات توسعه پذیر، می‌تواند سکوی جهش یک جامعه باشد و زمینه‌هایی چون پویایی، عقلانیت، خلاقیت، تعلیم پذیری، دنیوی بودن، مشارکت پذیری، ریسک پذیری را دارا باشد.

۲. بیان مسأله

مسأله مهم در شرایط امروز جامعه مدنی ما، رسیدن به نقطه اشتراک و تلاقی این دو بعد مهم انسانی است یعنی علم و اخلاق. آن چه که می‌تواند مروج این نظریه و پیش‌برنده آن باشد، بازیگران اصلی و مثال‌های موجود آن از جمله بسیج و جوانان مومن انقلابی است که در پرتو سبک زندگی اسلامی-ایرانی، شکل می‌گیرد و تربیت می‌یابد. با توجه به این مهم، بیان ویژگی‌ها و شاخصه‌های سبک زندگی اسلامی و ایرانی و بررسی نقاط تنازع آن با سبک زندگی غربی و مدرن بسیار با اهمیت است و باید به الگوی جدید و قابل اجرا رسید.

اما مسأله و چالش اصلی در این اثر، مفاهیم اولیه و واقعی «علم و پژوهش و دانش» و نیز «معنویت و اخلاق و دین‌داری» است که نیاز به تعریف دقیق و اصولی با تأکید بر آیات و روایات اسلامی است، تا بتوان بر اساس شریعت اسلام که ارائه دهنده سیر و سلوک مادی و معنوی جامع‌الشرایط است، عمل و تدبیر نمود. هم‌چنین، ترسیم الگو و مدل دست‌یافتن به پیشرفت نظام اسلامی به سمت دولت اسلامی و امت اسلامی بر اساس این نظریه، مسأله مهم دیگر ما در این پژوهش است که با استناد به نظریات اخیر رهبر فرزانه انقلاب و سایر بزرگان و اندیشمندان انقلاب و نظام اسلامی است که مورد تنظیم و ترسیم قرار گرفته است.

امید است این تحقیق بتواند ابهامات و سوالات پیش رو در تحقق الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت را بر اساس توجه به این دو مفهوم (علم و اخلاق)، تا حد زیادی برطرف نماید و این امر، مستلزم توجه به آرمان‌ها و اهداف اسلامی و بومی میهن عزیزمان است تا با کنار زدن پرده‌های غفلت و وادادگی و تکیه بر اجانب و منافقان داخلی، برای توسعه و آبادانی میهن اسلامی و جلوگیری از تفرقه و توقف، هرچه بیشتر دلسوزانه عمل کرد و با تکیه به الطاف الهی و تقوای جمعی، به نتایج مطلوب و مورد نظر رسید.

۳. اهداف تحقیق

هدف اصلی این تحقیق، اثبات اثرگذاری دو مقوله علم و اخلاق در پیشرفت جامعه اسلامی و نهایتاً رسیدن به تمدن نوین اسلامی و آرمان‌های دینی و سعادت ابدی است. این پیشرفت، نیازمند حرکت در همه زمینه‌های مادی و معنوی است و مرهون تلاش‌های بسیاری از مجاهدان و علما و عرفای حقیقی است که بخش زیادی از آن را خانواده بزرگ بسیج به دوش می‌کشد. در این مساله، با شرط سبک زندگی اسلامی - ایرانی به یافته‌های مهم و قابل توجهی دست خواهیم یافت. برای رسیدن به این اهداف اصلی به طور کلی، اهداف میانی و فرعی را به شرح زیر تعریف می‌نماییم:

۱. نقش بسیج در افزایش حرکت علمی جامعه و ایجاد روحیه معنویت و اخلاق.
۲. چگونگی تأثیر متقابل علم حقیقی و دانش پیش‌برنده با معنویت و فرهنگ صحیح دینی.
۳. مولفه‌های سبک زندگی اسلامی - ایرانی و نقاط تنازع آن با سبک زندگی غربی و مدرن.
۴. شرایط توسعه و ترویج معنویت و اخلاق در پرتو سبک زندگی اسلامی - ایرانی با تأکید بر نقش بسیج.

۴. پرسش‌های پژوهش

۱. روش‌های تطبیقی و مفاهیم اولیه دو عنصر علم و اخلاق، از منظر آیات و روایات چیست؟
۲. نقش و عملکرد بسیج در حوزه‌های مختلف اجتماعی و رویکرد علمی و معنوی آن چگونه است؟
۳. نظریه‌های سبک زندگی اسلامی - ایرانی از دیدگاه رهبر معظم انقلاب و سایر اندیشمندان چیست؟
۴. چگونگی حصول به معنویت و اخلاق و توسعه فرهنگ دینی در مقابله با سبک زندگی غربی چگونه است؟

۵. روش تحقیق

الف) توصیفی، تحلیلی با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای است، با توجه به این که این پژوهش عهده‌دار پرداختن به مبانی جنگ نرم در عرصه‌های فرهنگی اجتماعی گام دوم انقلاب می‌باشد. بر این اساس، روش تحقیق در بعد مبانی، به شیوه نظری انجام می‌شود و در بعد عملی، به شیوه کاربردی صورت می‌پذیرد.

ب) نوع تحقیق، نظری و به روش تحقیق در علوم اجتماعی می‌باشد.

پ) روش گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای به روش فیش‌برداری و مراجعه به منابع دست اول، منویات رهبری، اینترنت، کتب و مقالات مرتبط و معتبر می‌باشد.

۶. پیشینه تحقیق

۱-۶. علم و پژوهش

رهبر معظم انقلاب در فرازهایی از بیانییه گام دوم انقلاب می‌فرمایند: «دانش، آشکارترین وسیله‌ی عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت ۲۰۰ ساله فراهم کند و با وجود تهیدستی در بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب‌مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد.

حضرت امام خمینی (ره) با روحیه مجاهدانه و ایمان به حقیقت راه و هدف خود، با دادن اعتماد به نفس به جوانان، آنها را به این باور رساند که ما می‌توانیم. جوانان غیور کشور با التزام به همین شعار جنگ تحمیلی را به یک فرصت برای بالندگی و پیشرفت قرار دادند که رشد و شکوفایی در علوم هسته‌ای و نظامی نمونه‌ای از آن است.

۲-۶. معنویت و اخلاق

رهبر معظم انقلاب در فرازی دیگر از بیانییه گام دوم انقلاب می‌فرمایند: «معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است، و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت‌دهنده همه حرکات و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آن‌ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند.

در موضع معنویت و اخلاق نیز باید گفت بی‌تفاوتی جدی به موضوع «تهاجم فرهنگی» سبب شد تا با اوضاع غیرقابل قبول کنونی برسیم. وضعیت حجاب دختران و بی‌ثباتی اخلاقی پسران هر چند مطلق نیست و جامعیت ندارد اما باید این را بپذیریم که این مقدار از سو اخلاق نیز شایسته ایران اسلامی نیست. تاکید مداوم مقام معظم رهبری بر تهاجم فرهنگی و بی‌توجهی ما چه مردم و چه مسئولان به این امر مهم سبب شد که با ولنگاری فرهنگی روبه‌رو شویم.

۳-۶. جایگاه و اهمیت علم و دانش

اگر گفته شود دین اسلام، دین دانش و آموزش برای زندگی سعادتمندانه دنیوی و اخروی بشر است، سخنی ناحق، گفته نشده است. اهمیت علم و دانش در اسلام بقدری است که اولین کلمه‌ای که جبرئیل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گفت؛ این بود: «اقرأ» (بخوان)!. با این همه، دانشی دارای ارزش است که انسان را به مقام خودش بازگرداند و از مقام هبوط، به عروج رساند و صعود دوباره‌ای را از خاک به

عرش افلاک برین تا عرش سدره المنتهی آغاز کند. از اینروست که قرآن ارزش و اعتبار آدمی را به دانش اسمایی دانسته است که دانش، توانایی و ظرفیت به همه آن چیزهایی است که خداوند را به خداوندی متصف ساخته است.

۴-۶. برابری خلقت و دانش

پیدایش علم و دانش با خلقت انسان برابری می‌کند و همواره بشر در صدد آن بوده که بفهمد و درک نماید. علم و دانش در زندگی انسان دارای جایگاه ویژه‌ای است. نقش علم در زندگی انسان این است که راه سعادت، تکامل و راه ساختن را به انسان می‌آموزد. علم، انسان را توانا می‌کند که آینده را همان گونه که می‌خواهد بسازد. علم مانند ابزاری در اختیار خواست انسان قرار می‌گیرد و طبیعت را آن چنان که انسان بخواهد و فرمان دهد می‌سازد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پیروانش را به فراگیری علم و دانش تشویق می‌کرد. کودکان اصحابش را وادار کرد که سواد بیاموزند. برخی از یارانش را فرمان داد زبان سریانی بیاموزند. این تأکید و تشویق‌ها در باره علم سبب شد که مسلمانان با همت و سرعت بی نظیری به جست و جوی علم در همه جهان پرداختند.

۵-۶. «علم و پژوهش» و «معنویت و اخلاق» موتور محرکه در مسیر گام دوم انقلاب است

رهبر معظم انقلاب «علم و پژوهش» و «معنویت و اخلاق» را ۲ رکن مهم در گام دوم انقلاب و موتور محرکه پیشرفت و توسعه می‌دانند که جوانان باید نسبت به این ۲ امر مهم اهتمام ویژه داشته باشند. انقلاب اسلامی ایران با وجود ناملازمات و دشمنی‌هایی که از سر گذارنده، علیرغم تحریم‌ها و تهدیدها و ضربات پی‌درپی بدخواهان خود، وارد دهه پنجم حیاتش شد.

در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید. ترس و نومیدی را از خود و دیگران برانید. این نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد شما است. نشانه‌های امیدبخش - که به برخی از آن‌ها اشاره شد - در برابر چشم شما است. رویش‌های انقلاب بسی فراتر از ریزش‌ها است و دست و دل‌های امین و خدمت‌گزار، بمراتب بیشتر از مفسدان و خائنان و کیسه دوختگان است. دنیا به جوان ایرانی و پایداری ایرانی و ابتکارهای ایرانی، در بسیاری از عرصه‌ها با چشم تکریم و احترام می‌نگرد. قدر خود را بدانید و با قوت خداداد، به سوی آینده خیز بردارید و حماسه بیافرینید.»

۶-۶. سبک زندگی دینی

۱-۶-۶. سبک زندگی کنونی ما در مواجهه با غرب مدرن

از آن جا که جامعه ایران یک جامعه دین‌دار، دین‌محور و خدامحور است و در آن پابندی به دین و سنت تا حدود زیادی یافت می‌شود با ورود نگرش‌ها و اندیشه‌های غربی و جلوه‌های مدرنیته توسط افرادی چون میرزا ملکم خان، میرزا آقاخان کرمانی و آخوندزاده که از پیشروان آشنایی با تجدد بودند، این تضاد و چالش بین این دو فرهنگ کاملاً متفاوت، بروز پیدا کرد و هنوز این چالش ادامه یافته است. متأسفانه جامعه ایرانی علی‌رغم مقاومت‌های آگاهانه روحانیت اصیل و مردم دین‌مدار با بسیاری از سنن خویش و امور هویتی و اشکال و قالب‌های سبک زندگی دینی‌اش وداع کرد و عرصه را برای غرب‌زدگی فراهم نمود که منجر به تعریف جدیدی از هویت، زندگی، عالم، علم و دین و دین‌داری گشت.

ایرانیان همان طور که در برخی هویت و ارزش‌ها، دچار بحران شده‌اند، در سبک زندگی نیز در ۱۰۰ ساله اخیر به ویژه از دوران روی کار آمدن رضاخان و تجدد آمرانه‌اش، دچار تشتت و تذبذب بسیار در نگرش‌ها و گرایش‌ها، آداب و رسوم، نظامات و سنن اجتماعی، باورها و حتی باورهای دینی خود گشته و سبک زندگی اسلامی ایرانی دچار تضادها و تناقض‌های بسیار شده است، به نحوی که از جامعه ما یک جامعه شبه مدرن ساخته است که نه می‌توان آن را سنتی و اسلامی نامید و نه می‌توان بر آن نام مدرن نهاد. باید از این تذبذب هویتی نگران بود. نگرانی در کلام انتقادی ولی‌امر مسلمین کاملاً قابل درک است. رهبر انقلاب اسلامی می‌کوشند تا این فرضیه کلان را اثبات نمایند که زیستن ایرانی در زمانه کنونی، برآمده از مواجهه و نزاع دو سبک زندگی غربی و اسلامی است.

به لطف حاکمیت فرهنگ ائمه معصومین (علیهم‌السلام)، بخش عظیمی از تاریخ ما و همچنین فرهنگ جاری ما، متأثر از دین و برآمده از دین است و دین شکل‌دهنده و پدیدار کننده سنت خاص در جامعه ایران بوده است. ضعف آشکار بسیاری از پژوهش‌ها و تحلیل‌ها پیرامون سبک زندگی، غفلت از جایگاه دین اسلام و مکتب شیعه در سنت و تاریخ و هویت جامعه ایرانی است. به نظر می‌رسد به این دلیل در چشم‌انداز و منشور ارائه شده از سوی مقام معظم رهبری تمامی مؤلفه‌های سبک زندگی اعم از هویت (فهم از خود، فهم از جامعه، فهم از تاریخ و...)، ارزش‌ها (هم صفات آرمانی و هم انسان‌های آرمانی)، معماری شهری و خانگی، نظام آموزش، زبان و ادبیات، هنر، خانواده (نظام و نقش)، روابط اجتماعی، ساختار اجتماعی، دین-داری فردی و اجتماعی، نظام اقتصادی فردی و خانواده، نظام تغذیه و طب فردی و خانواده، رسانه،

تکنولوژی، نحوه نگرش به عالم، نگرش به نظام سیاسی اجتماعی با مباحث دینی و اسلامی پیوند خورده است.

۲-۶-۶. سیره عملی معصومین(ع) در دین اسلام:

- ۱- رفتار یک مسئول در نظام اسلامی باید با سایر نظام‌های سیاسی متفاوت باشد.
- ۲- یک مسئول در نظام اسلامی باید طوری رفتار نماید که مردم او و رفتارش را الگو و سرمشق خود در زندگی شخصی نیز قرار بدهند.
- ۳- بر اساس نقل معروف "الناس بامرائهم اشبه من ءابائهم" حاکم و کارگزار اسلامی می‌تواند الگوی یک جامعه بوده و بر سبک زندگی و رفتار مردم آن جامعه تاثیر بگذارد. مردم نیز معمولاً در زندگی شان به رهبران و بزرگترهای جامعه نگاه می‌کنند.
- ۴- رفتار و سبک زندگی رهبران و کارگزاران یک جامعه می‌تواند بیان‌گر سبک زندگی جامعه خود نیز باشد.

بهترین راهکار در اصلاح سبک زندگی کارگزاران در کلام گهربار و ارزشمند حضرت علی(ع) است که می‌فرماید: «مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لِيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بَسِيرَتَهُ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ». هر که خود را در مقام پیشوایی مردم قرار دهد باید پیش از تعلیم دیگران، به تعلیم خود بپردازد و پیش از آنکه به زبانش تربیت کند، با رفتار خود تربیت نماید و کسی که آموزگار و مربی خود باشد بیشتر سزاوار بزرگداشت است تا آن که آموزگار و مربی دیگران است.

۷-۶. سبک زندگی اسلامی ایرانی در اندیشه و بیانات رهبر انقلاب اسلامی

۱-۷-۶. سبک زندگی صحیح؛ عامل تداوم انقلاب

قبل از انقلاب اسلامی، تمرکز اصلی آیت‌الله خامنه‌ای بر «تجدید انقلاب اسلامی» پیامبراسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و تلاش علمی و عملی برای برانگیختن آگاهانه‌ی مردم در جهت تحقق همین اصل بوده است. با وقوع انقلاب اسلامی ایران، طرح اساسی ایشان با توجه به عبرت‌های تاریخ اسلام و وقایع رخ داده برای انقلاب اسلامی پیامبراسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و ائمه هدی علیهم‌السلام، بر «تداوم انقلاب» به عنوان مهمترین مسئولیت پس از انقلاب تمرکز یافت. انقلاب اسلامی در ساحت ایجاد خود، همچنانکه از اسلام منشأ یافته است، در عین حال متکی به مردم بوده و از آنجا که عامل بقای آن همان عامل ایجاد کننده‌ی آن خواهد بود، لذا برخورداری مردم از سبک زندگی دینی و رواج ارزش‌های اخلاقی

اسلام در جامعه به نحوی که ارزش‌های اصلی جامعه محسوب شود، یکی از ارکانِ تداوم انقلاب اسلامی است.

۲-۷-۶. دلالتِ سبک زندگی بر نوع رفتارها

عبارت سبک زندگی را باید اخصّ از زندگی دید. با دقت در معنای واژه‌ی «سَبک»، می‌توان مراد از سبک زندگی را دقیق‌تر یافت. سَبک مترادف واژه‌ی «سیره» بر وزن «فَعَلَه» در زبان عرب است. در این وزن، واژه نه بر نفس عمل که بر نوع عمل دلالت دارد و اهل لغت آن را همان طریقه، هیئت، رفتار و روش و حالتی دانسته‌اند که انسان و غیر انسان بر آن حالت باشند. شهید مطهری نیز «سیره» را نوع و سبک رفتار دانسته است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای آنجایی که سخن از سبک زندگی به میان آورده‌اند، هم‌ردیف آن عبارات «روش زندگی» و «عادات زندگی» را نیز به کار برده‌اند که می‌تواند حکایت از دلالتِ سبک زندگی بر رفتارهایی داشته باشد که به عادتِ یک فرد یا جامعه تبدیل شده‌اند و از آنجا که در توضیح سبک زندگی، از عبارت «چگونگیِ مشی زندگی» استفاده نموده‌اند، استفاده می‌شود که اساساً سبک زندگی، نه بر نفس عمل و رفتار، بلکه بر کیفیت، شیوه و چگونگی رفتارها دلالت دارد. بر این اساس در سبک زندگی، چگونگی آن دسته از رفتارهای فردی و اجتماعی مورد نظر است که برای انسان به یک عادت یا حالتِ پایا تبدیل شده باشند و از نوعی تداوم برخوردار باشند.

۳-۷-۶. اثرِ قطعیِ سبک زندگی بر تلقّیات و تعلّقات

یکی از اصول تربیتی در نظام فکری آیت‌الله خامنه‌ای، اصل تأثیرِ متقابل رفتارها، باورها و گرایش‌ها است. بر این اساس، تعلّقات و تلقّیات انسان از رفتارهای خوب و بد او اثر می‌پذیرد. کار اگر بد باشد، «...روی دل ما اثر می‌گذارد، روی اخلاق ما اثر می‌گذارد، گاهی روی برداشت‌ها و تلقی‌های ما اثر می‌گذارد. دلبستگی که پیدا می‌کنیم، این دلبستگی روی ذهنیات ما اثر می‌گذارد» (رهبر انقاب: ۳ تیرماه ۱۳۸۸). در باب عملِ خوب هم همین اصل وجود دارد. چنانکه ایمان «انسان را می‌کشانَد و به عمل صالح دلالت می‌کند... عمل صالح هم انسان را به ایمان دلالت می‌کند. یعنی یک تأثیر و تأثر متقابل وجود دارد». این اصل ما را به یک راهبرد مهم می‌رساند و آن اینکه اصلاح و تغییر تمایلات و اندیشه‌ها می‌تواند بواسطه‌ی همین رفتارهای ظاهری صورت بگیرد؛ پس باید مراقب عملِ جامعه و سبک زندگی جامعه بود. تأثیرِ عمل بر باور، قطعی و اجتناب‌ناپذیر است: «عمل بد، به تغییر باورها منتهی می‌شود».

۴-۷-۶. راهبردِ مروجانِ سبک زندگی غربی

خطرِ ترویجِ سبکِ زندگیِ غربی در توصیه‌ی هفتم از بیانیهِ گام دوم انقلاب گوشزد شد. آیت‌الله خامنه‌ای قبلاً تصریح کرده بودند که عده‌ای در داخلِ کشور درصددِ ترویجِ اخلاق و سبکِ زندگیِ غربی با هدفِ به انحراف کشاندنِ انقلابِ اسلامی هستند. مروّجانِ سبکِ زندگیِ غربی تحتِ عناوینی چون «تحولِ شخصیتِ ایرانی»، به هدفِ خود تصریح کرده‌اند. آنها با هدفِ پیوستن به جهانی‌شدن به عنوانِ یک فرایندِ غربی - آمریکایی، درصددِ اصلاحِ حاکمیتِ ایران و تغییرِ مسیرِ انقلاب هستند. معتقدند راهِ اصلاحِ حاکمیت از تغییرِ باورها و تغییرِ باورها از طریقِ تغییرِ سبکِ زندگی و مطابقتِ نظمِ رفتاریِ مردم با نظمِ غربی می‌گذرد. در این صورتِ خواستِ مردم با خواستِ انقلاب متفاوت می‌شود و در نتیجه انقلاب اسلامی تابعِ خواستِ جامعه تغییرِ مسیر خواهد داد. واقعیت این است که دشمن فهمیده که راهِ اثرگذاری بر باورهای مردم، تغییرِ نظمِ رفتاریِ ظاهری و به اصطلاح تغییرِ سبکِ زندگی است. تدوینِ اُسناد بین‌المللی همچون سندِ آموزش ۲۰۳۰ و تولیدات و تبلیغاتِ بی‌شمار رسانه‌ای را میتوان در همین چهارچوب تحلیل کرد.

۷. مفاهیم نظری

۷-۱. بسیج و روحیه بسیجی

۷-۱-۱. معنای بسیج

معنای بسیج، توأم کردنِ ایمان و عمل است؛ عملِ مجاهدانه، نه صرفاً عملِ شخصی. از نظر اسلام، ایمان مجرد از عمل، یک حداقل است. ایمان کامل و ایمان حقیقی آن ایمانی است که با جهاد در میدانِ عمل همراه باشد. «و الَّذِينَ آمَنُوا وَ هَاجَرُوا وَ جَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ الَّذِينَ آوُوا وَ نَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا» (انفال: ۷۴) مؤمن حقیقی آن کسی است که ایمان را با جهاد و هجرت و نصرت همراه می‌کند. تشخصِ بسیجی به این است. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از بسیجیان استان قم)

۷-۱-۲. بسیج شجره طوبه

شما میوه‌های شیرین و کامبخش آن درخت طیب و طاهری هستید که امام بزرگوار با دست خود در این زمین غرس کرد. این ثمردهی همچنان ادامه خواهد داشت؛ همچنان که فرمود: «لَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَ فَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ. تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بَازِنٌ رَّيْهَا». (ابراهیم: ۲۴ و ۲۵) وقتی سرزمین مستعد و آماده است، بذر پاکیزه است، آن گیاه و روئیدنی تمام شدنی نیست؛

یعنی هیچ عاملی نمیتواند به آن صدمه بزند. بسیج، یک چنین درخت طیب و طاهری است. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از بسیجیان استان قم)

۷-۱-۳. رسالت بسیج

مشکلات زیادی در سر راه هست؛ عزم و اراده لازم است، نگاه به دوردست لازم است. این عزم و اراده باید باقی بماند، این شور انقلابی باید روزبه روز افزایش پیدا کند. توسل و توجه به پروردگار، تمسک به اولیای الهی، راه عبادت، راه خشوع، راه تفکر بایستی به روی ما همیشه باز باشد؛ خودمان را از این راه تقویت کنیم. این شور انقلابی باید باقی باشد، اما مواظب باشید این شور و هیجان انقلابی باارزش در جای خود مصرف شود - نابجا مصرف نشود - این احتیاج به تأمل، تفکر، آگاهی و بصیرت دارد. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار هزاران نفر از بسیجیان استان قم)

۷-۲. خصوصیات بسیجی

۷-۲-۱. مکتبی بودن

مهمترین ویژگی بسیج ایمان به خدا و اعتقاد قلبی و باور درونی به خالق یکتا است. ایمان به خدا رابطه مستحکم نیروهای بسیجی با حق تعالی است زیرا بسیج رضایت حق تعالی را مبنای حرکت و فعالیت خود می‌داند. بنابراین مهمترین مشخصه بسیجی مکتبی بودن آن است. جهاد همه جانبه در راه خدا، نگهبانی از انقلاب، دستاوردهای نظام مقدس اسلامی از دیگر جنبه‌های مکتبی بودن نیروهای بسیجی است.

۷-۲-۲. اطاعت از ولایت فقیه

اطاعت از ولایت فقیه و تبعیت پذیری از رهبری نظام یکی از شاخص‌ترین ویژگی‌های بسیج است. بسیج تابع محض ولایت فقیه است و سعادت خود و جامعه را در پیروی از ولایت فقیه می‌داند، زیرا از معمار انقلاب و مؤسس بسیج آموخته است که «من به همه ملت، به همه قوای انتظامی اطمینان می‌دهم که امر دولت اسلامی اگر بانظارت فقیه و ولایت فقیه باشد، آسیبی بر این مملکت وارد نخواهد شد.»

۷-۲-۳. اخلاص

بسیج عاشق خدا است و اخلاص به خدا مهمترین خصوصیات و ویژگی بسیجیان است. زیباترین حرکت بسیجیان خمینی و فعالیت بسیجیان، داشتن رنگ خدائی در کارها است. برای همین است که امام

بسیجیان ، خمینی کبیر (ره) فرموده اند: " بسیج لشکر مخلص خدا است که دفتر تشکیل آن را همه مجاهدان از اولین تا آخرین امضاء نموده اند."

مساله اخلاص بسیار دقیق و ظریف است که قبولی اعمال بستگی به مقدار خلوص انسان دارد و هر چه اخلاص بیشتر و کاملتری داشته باشد، عمل او ارزشمندتر است . امام صادق علیه السلام در ضرورت توجه به موضوع اخلاص می‌فرمایند: " هیچ نعمتی بالاتر از این نیست که در دل بنده چیزی جز خدا نباشد."

۷-۲-۴. تواضع و فروتنی

فروتنی و شکستن نفس از مهمترین فضایل انسانی است که نیروهای بسیجی موصوف به چنین اخلاقی می‌باشند. بسیج علاوه بر اینکه در مقابل خدا خاشع و فروتن است در برابر مردم متواضع می‌باشد. قرآن کریم ویژگی مؤمنان و مردان خدا را چنین بیان می‌کند:

" بندگان شایسته خدا کسانی هستند که با آرامش راه می‌روند و آنگاه که از نادانان حرف نامربوط می‌شنوند، نادیده می‌گیرند و اظهار محبت می‌کنند.(سوره فرقان، آیه ۶۳)"

۷-۲-۵. غیرت دینی

غیرت و جوانمردی از ویژگی‌های هر بسیجی است . بطور کلی منظور غیرت دینی این است که نیروهای بسیجی نسبت به مسائل اخلاقی و دینی جامعه و ترویج احکام و معارف الهی حساسیت داشته باشند. اگر موضوعاتی در جامعه رخ داد که با احکام اسلامی و الهی مطابق نبود، در برابر آن عکس العمل نشان داده شود. موضوع غیرت ، در سیره معصومین (ع) و بزرگان دین به وضوح مطرح است . اگر بخواهیم نماد کلی و عینی غیرت دینی را در عصر حاضر از بزرگان دین مطرح کنیم ، موضع‌گیری شجاعانه حضرت امام (ره) در تألیف کتاب آیات شیطانی توسط سلمان رشدی است که فتوای تاریخی قتل سلمان رشدی را صادر فرموده اند. بنابراین بسیجی هرگز در مقابل ناهنجاری‌های جامعه بی تفاوت نخواهد بود. در مقابل زشتی‌ها و ناپاکی‌های اخلاقی و اجتماعی اهل تسامح و تساهل نخواهد بود.

۷-۲-۶. حسن خلق

اخلاق نیکو یکی از صفات پسندیده در اسلام و از شیوه‌های مطلوب جاذبه دینی و فضایل انسانی است. در میان آداب اخلاقی و سنت‌های اجتماعی، حسن برخورد با مردم در اخلاق اسلامی جایگاه ویژه‌ای دارد و برای نیروهای بسیجی که با مردم ارتباط دارند این موضوع حائز توجه است. مهمترین مؤلفه جاذبه

مردم به تشکیلات بسیج برخورداری نیروهای بسیجی به این صفت پسندیده است که به عنوان یک رفتار مطلوب در میان نیروهای بسیجی رایج است.

۷-۲-۷. شجاعت

گرچه شجاعت یک صفت اخلاقی است ولی مهمترین نماد اخلاقی و رفتاری یک فرد در زندگی اجتماعی است. فرد شجاع کسی است که دارای هویت دفاعی است و در راه حفظ ارزش‌ها جرأت برخورد با عوامل دشمن را دارد. اگر شجاعت به عنوان یک فرهنگ عمومی در جامعه ما وجود داشته باشد و همه آحاد مردم صلابت و شهامت در راه دفاع از اسلام و ارزش‌های دینی را داشته باشند، بدون شک کیان اسلامی از هر خطری مصون خواهد بود. حضور مقتدرانه در دفاع مقدس و خلق حماسه‌های پرشور بسیجیان در صحنه‌های نبرد نشانه‌های عینی از شجاعت بسیجیان در صحنه‌های دفاع می‌باشد که از مهمترین شاخصه‌های نیروهای بسیجی نیز می‌باشد.

۷-۲-۸. مردمی بودن

منظور از مردمی بودن بسیج این است که آنان از متن ملت برخاسته و به صورت خودجوش و حرکت مردمی به عضویت این تشکیلات پیوستند و در جهت مصالح و آرمان‌های نظام به پیروی از ولایت فقیه به انجام وظیفه پرداختند. حضور رده‌های مقاومت بسیج در کلیه اقشار و اصناف و اقصی نقاط کشور و پذیرش و جذب آحاد مردم در سنین مختلف نماد واقعی مردمی بودن این تشکیلات است.

۷-۲-۹. شهادت‌طلبی

شهادت‌طلبی با وجود بسیجیان عجین شده است و بسیجی شهادت را می‌شناسد و به آن عشق می‌ورزد. نام بسیج در فرهنگ انقلاب اسلامی با ایثار و شهادت نقش بسته است زیرا ارزش‌هایی که فرهنگ اسلام و مبنای دینی برای شهادت قائل است بسیجی را شیفته شهادت کرده است.

۷-۳. اخلاق و معنویت

۷-۳-۱. تعریف علم اخلاق

در این جا لازم است قبل از هر چیز به سراغ تعریف اخلاق برویم؛ «اخلاق» جمع «خلق» (بر وزن قفل) و «خلق» (بر وزن افق) می‌باشد، به گفته «راغب» در کتاب «مفردات»، این دو واژه در اصل به یک ریشه باز می‌گردد، خلق به معنی هیئت و شکل و صورتی است که انسان با چشم می‌بیند و خلق به معنی قوا و سجایا و صفات درونی است که با چشم دل دیده می‌شود.

بنابراین می‌توان گفت: «اخلاق مجموعه صفات روحی و باطنی انسان است» و به گفته بعضی از دانشمندان، گاه به بعضی از اعمال و رفتاری که از خلیات درونی انسان ناشی می‌شود، نیز اخلاق گفته می‌شود (اولی اخلاق صفاتی است و دومی اخلاق رفتاری).

«اخلاق» را از طریق آثارش نیز می‌توان تعریف کرد، و آن این که «گاه فعلی که از انسان سر می‌زند، شکل مستمری ندارد؛ ولی هنگامی که کاری بطور مستمر از کسی سر می‌زند (مانند امساک در بذل و بخشش و کمک به دیگران) دلیل به این است که یک ریشه درونی و باطنی در اعماق جان و روح او دارد، آن ریشه را خلق و اخلاق می‌نامند. مرحوم فیض کاشانی در کتاب «حقایق» آورده است: «بدان که خوی عبارت است از هیئتی استوار با نفس که افعال به آسانی و بدون نیاز به فکر و اندیشه از آن صادر می‌شود.» (حقائق، صفحه ۵۴)

و به همین دلیل اخلاق را به دو بخش تقسیم می‌کنند: «ملکاتی که سرچشمه پدیدآمدن کارهای نیکو است و اخلاق خوب و ملکات فضیله نامیده می‌شود، و آنها که منشا اعمال بد است و به آن اخلاق بد و ملکات رذیله می‌گویند. از همین جا می‌توان علم اخلاق را چنین تعریف کرد: «اخلاق علمی است که از ملکات و صفات خوب و بد و ریشه‌ها و آثار آن سخن می‌گوید» و به تعبیر دیگر، «سرچشمه‌های اکتساب این صفات نیک و راه مبارزه با صفات بد و آثار هر یک را در فرد و جامعه مورد بررسی قرار می‌دهد». در کتاب «فلسفه اخلاق» از یکی از فلاسفه غرب می‌گوید: «علم اخلاق عبارت است از تحقیق در رفتار آدمی به آن گونه که باید باشد.» (فلسفه اخلاق، صفحه ۹) در حالی که بعضی دیگر که بینشهای متفاوتی دارند (مانند فولکیه) در تعریف علم اخلاق می‌گویند: «مجموع قوانین رفتار که انسان به واسطه مراعات آن می‌تواند به هدفش برسد، علم اخلاق است.» (الاخلاق النظرية، صفحه ۱۰)

۲-۳-۷. اهمیت اخلاق در روایات اسلامی

اهمیت اخلاق در روایات اسلامی

این مساله در احادیثی که از شخص پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و همچنین از سایر پیشوایان معصوم علیهم السلام رسیده است با اهمیت فوق العاده‌ای تعقیب شده، که به عنوان نمونه چند حدیث پرمعنای زیر را از نظر می‌گذرانیم:

۱- در حدیث معروفی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌خوانیم:

«انما بعثت لاتمم مکارم الاخلاق؛ من تنها برای تکمیل فضائل اخلاقی مبعوث شده‌ام.» (کنز العمال، حدیث ۵۲۱۷۵، جلد ۳، صفحه ۱۶)

تعبیر به «انما» که به اصطلاح برای حصر است نشان می‌دهد که تمام اهداف بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله در همین امر یعنی تکامل اخلاقی انسانها خلاصه می‌شود.

۲- در حدیث دیگری از امیرمؤمنان علی علیه السلام می‌خوانیم که فرمود: «لو كنا لانرجو جنه ولا نخشى ناراً ولا ثواباً ولا عقاباً لكان ينبغي لنا ان نطالب بمكارم الاخلاق فانها مما تدل على سبيل النجاة؛ اگر ما امید و ایمانی به بهشت و ترس و وحشتی از دوزخ، و انتظار ثواب و عقابی نمی‌داشتیم، شایسته بود به سراغ فضائل اخلاقی برویم، چرا که آنها راهنمای نجات و پیروزی و موفقیت هستند.» (مستدرک الوسائل، جلد ۲، صفحه ۲۸۳، چاپ قدیم)

۳- در حدیث دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است که فرمود: «جعل الله سبحانه مكارم الاخلاق صلة بين عباده فحسب احدهم ان يتمسك بخلق متصل بالله؛ خداوند سبحان فضائل اخلاقی را وسیله ارتباط میان خودش و بندگانش قرار داده، همین بس که هر یک از شما دست به اخلاقی بزنند که او را به خدا مربوط سازد.» (تنبيه الخواطر، صفحه ۳۶۲)

به تعبیر دیگر، خداوند بزرگترین معلم اخلاق و مربی نفوس انسانی و منبع تمام فضائل است، و قرب و نزدیکی به خدا جز از طریق تخلق به اخلاق الهی مکان پذیر نیست! بنابراین، هر فضیلت اخلاقی رابطه‌ای میان انسان و خدا ایجاد می‌کند و او را گام به گام به ذات مقدسش نزدیکتر می‌سازد.

زندگی پیشوایان دینی نیز سرتاسر بیانگر همین مساله است که آنها در همه جا به فضائل اخلاقی دعوت می‌کردند، و خود الگوی زنده و اسوه حسنه‌ای در این راه بودند و به خواست خدا در مباحث آینده در هر بحثی به نمونه‌های اخلاقی آنها آشنا خواهیم شد؛ و همین بس که قرآن مجید به هنگام بیان مقام والای پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «وانك لعلی خلق عظیم؛ تو اخلاق عظیم و برجسته‌ای داری!» (سوره قلم، آیه ۴)

۳-۳-۷. نقش اخلاق در زندگی و تمدن انسان‌ها

بعضی مسائل اخلاقی را، به عنوان یک امر خصوصی در زندگی شخصی می‌نگرند، و یا آنها را مسائل مقدس روحانی و معنوی می‌دانند که تنها در زندگی سرای دیگر اثر دارد، در حالی که این یک اشتباه بزرگ است؛ اکثر مسائل اخلاقی بلکه همه آنها، آثاری در زندگی اجتماعی بشر دارد. ممکن است گفته شود، سعادت و خوشبختی و تکامل جوامع بشری را می‌توان در پرتو عمل به قوانین و احکام صحیح به دست آورد، بی آن که مبانی اخلاقی در افراد وجود داشته باشد. در پاسخ می‌گوییم عمل به مقررات و

قوانین نیز بدون پشتوانه اخلاق ممکن نیست؛ تا از درون انسانها انگیزه‌هایی برای اجرای مقررات و قوانین وجود نداشته باشد، تلاشهای برونی به جایی نمی‌رسد. زور و فشار، بدترین ضمانت اجرایی قوانین و مقررات است که جز در موارد ضروری نباید از آن استفاده کرد و در مقابل آن، ایمان و اخلاق، بهترین ضامن اجرایی قوانین و مقررات محسوب می‌شود.

با این اشاره به قرآن مجید باز می‌گردیم و نمونه‌هایی از آیات قرآن را که ناظر به این مساله مهم است مورد توجه قرار می‌دهیم:

۱- ولو ان اهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا عليهم بركات من السماء والارض ولكن كذبوا فاخذناهم بما كانوا يكسبون (سوره اعراف، آیه ۹۶) .

۲- ولاتستوى الحسنه ولا السيئه ادفع بالتي هي احسن فاذا الذي بينك وبينه عداوة كانه لى حميم ومايلقها الا الذين صبروا ومايلقها الا ذو حظ عظيم (سوره فصلت، آیه ۳۴ و ۳۵)

۳- فبما رحمه من الله لنت لهم ولو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك فاعف عنهم واستغفر لهم وشاورهم فى الامر فاذا عزمتم فتوكل على الله ان الله يحب المتوكلين (سوره آل عمران، آیه ۱۵۹)

۴- وما ارسلنا فى قرية من نذير الا قال مترفوها انا بما ارسلتم به كافرون (سوره سبا، آیه ۳۴)

۵- وابتغ فيما اتك الله الدار الآخرة ولا تنس نصيبك من الدنيا واحسن كما احسن الله اليك ولا تبغ الفساد فى الارض ان الله لايحب المفسدين - قال انما اوتيته على علم عندى اولم يعلم ان الله قد اهلك من قبله من القرون من هو اشد منه قوة واكثر جمعا ولايسئل عن ذنوبهم المجرمون (سوره قصص، آیه ۷۷ و ۷۸)

۶- فقلت استغفروا ربكم انه كان غفارا يرسل السماء عليكم مدرارا - ويمددكم باموال وبنين ويجعل لكم جنات ويجعل لكم انهارا (سوره نوح، آیه ۱۰ تا ۱۲)

۷- ولو انهم اقاموا التوریه والانجيل وما انزل اليهم من ربهم لاكلوا من فوقهم ومن تحت ارجلهم منهم امه مقتصده وكثير منهم ساء مايعملون (سوره مائده، آیه ۶۶)

۸- من عمل صالحا من ذكر او انثى وهو مؤمن فلنجزيه حيوه طيبه ولنجزينهم اجرهم باحسن ماكانوا يعملون (سوره نحل، آیه ۹۷)

۹- ومن اعرض عن ذكرى فان له معيشه ضنكا ونحشره يوم القيمه اعمى (سوره طه، آیه ۱۲۴)

۱۰- ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم (سوره انفال، آیه ۴۶)

ترجمه:

- ۱- و اگر اهل شهرها و آبادیها، ایمان می‌آوردند و تقوا پیشه می‌کردند برکات آسمان و زمین را بر آنها می‌گشودیم، ولی (آنها حق را) تکذیب کردند، ما هم آنان را به کیفر اعمالشان مجازات کردیم.
 - ۲- هرگز نیکی و بدی یکسان نیست، بدی را با نیکی دفع کن ناگاه (خواهی دید) همان کس که میان تو و او دشمنی است، گوئی دوستی گرم و صمیمی است!
 - ۳- به (برکت) رحمت الهی، در برابر آنان [مردم] نرم (و مهربان) شدی! و اگر تندخو و سنگدل بودی، از اطراف تو، پراکنده می‌شدند، پس آنها را ببخش و برای آنها آمرزش بطلب! و در کارها با آنان مشورت کن! اما هنگامی که تصمیم گرفتی (قاطع باش و) بر خدا توکل کن زیرا خداوند متوکلان را دوست دارد!
 - ۴- و ما در هیچ شهر و دیاری پیامبری بیم دهنده نفرستادیم مگر این که مترفین آنها (که مست ناز و نعمت بودند) گفتند: «ما به آنچه فرستاده شده اید کافریم!»
 - ۵- و در آنچه خدا به تو داده، سرای آخرت را بطلب، و بهره ات را از دنیا فراموش مکن! و همان گونه که خدا به تو نیکی کرده نیکی کن! و هرگز در زمین در جستجوی فساد مباش، که خدا مفسدان را دوست ندارد! - (قارون) گفت: «این ثروت را به وسیله دانشی که نزد من ست به دست آورده ام!» آیا او نمی- دانست که خداوند اقوامی را پیش از او هلاک کرده که نیرومندتر و ثروتمندتر از او بودند؟! (و هنگامی که عذاب الهی فرا رسد) مجرمان از گناهانشان سؤال نمی‌شوند!
 - ۶- به آنها گفتیم: از پروردگار خویش آمرزش بطلبید که او بسیار آمرزنده است! - تا بارانهای پر برکت آسمان را پی در پی بر شما فرستد! - و شما را با اموال و فرزندان فراوان کمک کند و باغهای سرسبز و نهرهای جاری در اختیارتان قرار دهد!
 - ۷- و اگر آنان تورات و انجیل و آنچه را از سوی پروردگارشان بر آنها نازل شده [قرآن] برپادارند، از آسمان و زمین روزی خواهند خورد، جمعی از آنها معتدل و میانه رو هستند، ولی بیشترشان اعمال بدی انجام می‌دهند.
 - ۸- هر کس کار شایسته‌ای انجام دهد. خواه مرد باشد یا زن، در حالی که مؤمن است، او را به حیاتی پاک زنده می‌داریم، و پاداش آنها را به بهترین اعمالی که انجام می‌دادند، خواهیم داد.
 - ۹- و هر کس از یاد من روی گردان شود، زندگی (سخت و) تنگی خواهد داشت، و روز قیامت او را نابینا محسوس می‌کنیم!
 - ۱۰- ... و نزاع (و کشمکش) نکنید، تا سست نشوید و قدرت (و شوکت) شما از میان نرود!
- ۵-۳-۷. رابطه «علم» و «اخلاق»

قرآن مجید کرا را تعلیم کتاب و حکمت را در کنار تزکیه و پاکسازی اخلاقی قرار می‌دهد؛ گاه «تزکیه» را بر «تعلیم» مقدم می‌دارد، و گاه «تعلیم» و بر «تزکیه»؛ و این نشان می‌دهد که میان این دو رابطه عمیقی است. یعنی هنگامی که انسان از خوبی و بدی اعمال و صفات اخلاقی آگاه گردد و آثار و پیامدهای هر یک از صفات «فضیلت» و «رذیلت» را بداند، بی شک در تربیت و پرورش او مؤثر است؛ بطوری که می‌توان گفت بسیاری از زشتی‌های عمل و اخلاق، از ناآگاهی‌ها سرچشمه می‌گیرد. به همین دلیل، اگر علم و آگاهی جای جهل و نادانی را بگیرد، و به تعبیر دیگر، سطح فرهنگ بالا برود، بسیاری از زشتی‌ها جای خود را به زیبایی‌ها، و بسیاری از مفاسد اخلاقی جای خود را به محاسن اخلاقی می‌دهد؛ ولی باید توجه داشت این مساله کلیت ندارد.

گروهی به پیروی از گفتار معروف سقراط، فیلسوف یونانی، که معتقد بود علم و حکمت سرچشمه اخلاق حمیده است، و رذائل اخلاقی معلول جهل و نادانی است، عقیده دارند که تنها راه برای مبارزه با رذائل اخلاق و پیدایش فضائل اخلاقی گسترش علم و دانش و بالا بردن سطح افکار جامعه است، و به این ترتیب «فضیلت» مساوی با «معرفت» می‌شود. در مقابل شاید کسانی هستند که مایلند رابطه این دو را بکلی نفی کنند و طبق مثل معروف می‌گویند: «دزدانی که با چراغ می‌آیند، کالاهای گزیده تر می‌برند!» ولی انصاف این است که رابطه علم و اخلاق را نه می‌توان به کلی انکار کرد و نه می‌توان به طور کامل، اخلاق را معلول علم دانست.

این‌ها همه به خاطر آن است که انسان موجودی است دو بعدی، یک بعد وجود او را علم و ادراک و آگاهی تشکیل می‌دهد، و یک بعد وجود او را امیال و غرائز و شهوات؛ به همین دلیل، گاه با میل و اختیار خود بعد اول را ترجیح می‌دهد و گاه دوم را.

قرآن مجید در چندین آیه به رابطه‌ای میان جهل و اعمال سوء اشاره کرده است؛ مثلاً، می‌فرماید: «انه من عمل منکم سوء بجهالة ثم تاب من بعده واصلح فانه غفور رحیم» هر کس از شما کار بدی از روی نادانی انجام دهد، سپس توبه و اصلاح و جبران نماید، خداوند آمرزنده و مهربان است. « (سوره انعام، آیه ۵۴)

از سوی دیگر، در بعضی از آیات صریحاً می‌گوید: «کسانی هستند که با علم و آگاهی، راه غلط را می‌پیمایند؛ مثلاً، درباره آل فرعون می‌فرماید: «وجحدوا بها واستیقنتها انفسهم ظلما وعلوا» آنها آیات ما را از روی ظلم و سرکشی انکار کردند در حالی که در دل به آن یقین داشتند. « (سوره نمل، آیه ۱۴)

و درباره گروهی از اهل کتاب می‌فرماید: «ویقولون علی الله الکذب وهم یعلمون» آنها بر خدا دروغ می‌بندند در حالی که می‌دانند. «(سوره آل عمران، آیه ۷۵).

تجربیات روزمره نیز این واقعیت را نشان می‌دهد که آگاهی بر زیانهای اخلاق رذیله در بسیاری از موارد می‌تواند بازدارنده باشد، و در عین حال موارد زیادی هم دیده می‌شود که افراد آگاه، دست به اعمال سوء زده، و اخلاق رذیله را برای خود ترجیح می‌دهند. و به این ترتیب، مکتب واسطه در اینجا با واقعیتها منطبق تر است.

۷-۴. مفاهیم خانواده

۷-۴-۱. تعاریف لغوی و قرآنی خانواده

خانواده، کانونی است مقدس که در سایه پیوند زناشویی دو انسان از دو جنس مخالف پایه گذاری شده و با پیدایش و تولید فرزندان کامل تر می‌شود. خانواده به عنوان اولین کانون زندگی در رفتار شخص در جامعه و میزان موفقیت وی تأثیر زیادی دارد و شیوه برخورد اعضای خانواده باعث شکل گیری اولیه شخصیت انسان بوده و با مرور زمان این شخصیت در کنار عوامل دیگر تأثیر پذیری خود را از خانواده از دست نمی‌دهد؛ همچنین اگر در خانواده‌ای برخورد شایسته‌ای با فرد صورت گیرد در نحوه پذیرش اعتقاد او نیز تأثیر دارد.

«خانواده» در لغت به معنای خاندان، دودمان، اهل خانه، زن و فرزند، و فامیل به کار رفته است (دهخدا، ۱۳۷۷، ۶: ۹۴۳) و به اندازه‌ای معروف است که نیاز به تعریف ندارد؛ اما شاید تصور همه از آن یکسان نباشد، حتی برخی توصیف آن را کار مشکلی دانسته و طبق نظر اکثریت مردم چنین تعریف کرده اند: خانواده در نظر بسیاری از مردم به منزله یک واحد اجتماعی است که شامل یک زوج متاهل و فرزندان‌شان است که در خانه‌ای در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند. (دانش خانواده، ۱۳۸۷، ۷۷)

۷-۴-۲. حیات طیبه چیست؟

در این که منظور از حیات طیبه (زندگی پاکیزه) در اینجا چیست؟ مفسران تفسیرهای متعددی ذکر کرده اند، بعضی آن را به معنی روزی حلال، و بعضی به قناعت و رضا به داده الهی، بعضی به عبادت همراه با روزی حلال، بعضی به توفیق بر اطاعت فرمان الهی، تفسیر کرده اند. و بعضی هرگونه پاکیزگی از آلودگی‌ها، ظلم‌ها، خیانت‌ها، عداوت‌ها، اسارت‌ها و ذلت‌ها و طهارت و پاکیزگی و رفاه و آسایش را در مفهوم آن مندرج دانسته اند.

در نهمین آیه از آیات مورد بحث، اعراض از یاد خدا و حالت غفلت و بی خبری را سرچشمه «معیشت ضنک» (زندگی تنگ و سخت) می‌شمرد و می‌فرماید: «هر کس از یاد من روی گردان شود زندگی سخت و تنگی خواهد داشت، و روز قیامت او را نابینا محسور می‌کنیم.» (ومن اعرض عن ذکرى فان له معیشتة ضنکا ونحشره یوم القيمة اعمی) "سوره طه آیه ۱۲۴"

جمعی از مفسران یا ارباب لغت، «معیشت ضنک» را به زندگی و درآمدهای حاصل از کسب حرام تفسیر کرده اند، چرا که چنین زندگی سرچشمه ناراحتی‌های فراوان است. در دهمین آیه، به یکی از اثرات سوء عداوت و دشمنی و نزاع - که موجب فرو ریختن و ویران شدن پایه‌های وحدت و بر باد رفتن قوت و قدرت است - اشاره کرده، می‌فرماید: «نزاع و کشمکش نکنید که سست می‌شوید و قدرت و شوکت شما از میان می‌رود» (ولاتنازعوا فتفشلوا وتذهب ربکم)

بدیهی است منازعات و اختلافات و کشمکش‌ها همواره زائیده یک سلسله خلق و خوهای رذیله و پست است؛ انحصار طلبی، خودخواهی، منفعت پرستی، خودبرتربینی، حرص و کینه و حسد و مانند این‌ها هر یک از سرچشمه‌های نزاع محسوب می‌شود، و نتیجه آن فشل و سستی و بر باد رفتن عزت و شوکت است. به هر حال، سرچشمه اختلاف هر چه باشد (خودخواهی، سودپرستی، حسد، بخل، کینه توزی و غیر آن) تاثیر آن در زندگی انسان‌ها و عقب افتادگی اجتماعی، غیر قابل انکار است؛ و از اینجا پیوند مسائل اخلاقی، و مسائل زندگی اجتماعی انسان‌ها روشن می‌شود.

۳-۴-۷. نتیجه

از آیات بالا بخوبی استفاده می‌شود که هر خلق و خوی برجسته انسانی علاوه بر جنبه‌های معنوی و اخروی، تاثیر عمیقی در زندگی مادی و دنیوی انسان‌ها دارد؛ به همین دلیل، نباید تصور کرد که مسائل اخلاقی یک سلسله مسائل فردی و شخصی است، و چیزی جدا از زندگی اجتماعی انسان‌ها است؛ بلکه بعکس، رابطه بسیار قوی و نزدیک با آن دارد، و هرگونه دگرگونی اجتماعی، بدون دگرگونی اخلاقی امکان پذیر نیست. بدیهی است آمادگی‌های اخلاقی که برای هضم نقاط اختلاف و رسیدن به وحدت و قدرت و عظمت لازم است، چیزی نیست که با گفتگو به دست آید، بلکه نیازمند به تهذیب نفوس و تعلیم و تربیت کافی است که موجب رشد و تعالی در جهات اخلاقی گردد.

۵-۷. رابطه زندگی مادی با مسائل اخلاقی در روایات اسلامی

در روایات اسلامی تاثیر عمیق صفات اخلاقی در زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها موکد است که در ذیل به قسمتی از این احادیث پرمعنی اشاره می‌شود:

- ۱- در حدیثی از امیرمؤمنان علی علیه السلام می‌خوانیم: «فی سعة الاخلاق كنوز الارزاق؛ گنج‌های روزی‌ها، در اخلاق خوب و گسترده، نهفته شده است!» (بحار، ج ۷۵، ص ۵۳)
- ۲- در حدیث دیگر از امام صادق علیه السلام می‌خوانیم: «حسن الخلق یزید فی الرزق؛ حسن خلق، روزی را زیاد می‌کند!» (بحار، ج ۶۸، ص ۳۹۶)
- ۳- در حدیث دیگری از علی علیه السلام درباره تاثیر حسن اخلاق در جلب و جذب مردم به استحکام رابطه دوستی در میان آن‌ها چنین آمده است:
- «من حسن خلقه کثر محبوه وأنست النفوس به؛ کسی که اخلاقش نیکو باشد، دوستانش فراوان می‌شوند و مردم به او انس می‌گیرند...» (غررالحکم)
- ۴- باز در حدیث دیگری از امام ششم، امام صادق علیه السلام این معنی با صراحت بیشتری آمده، می‌فرماید:
- «ان البر وحسن الخلق یعمران الدیار ویزیدان فی الاعمار؛ نیکوکاری و حسن اخلاق، خانه‌ها (و شهرها) را آباد و عمرها را زیاد می‌کند!» (بحار، ج ۶۸، ص ۳۹۵)
- شک نیست که عمران و آبادی در سایه اتحاد و صمیمیت و همکاری در میان قشرهای جامعه به وجود می‌آید، و آنچه باعث تحکیم این امور شود، از عوامل مهم عمران و آبادی خواهد بود.
- طول عمر نیز مولود آرامش فکر و آسودگی خیال و جلوگیری از فقر و همکاری و همبستگی اجتماعی است و این امور در سایه اخلاق به دست می‌آید.
- ۵- در همین رابطه، در حدیثی از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده است که فرمود: «حسن الخلق یثبت المودة؛ اخلاق خوب پیوند محبت و دوستی را محکم می‌کند.» (بحار، ج ۷۴، ص ۱۴۸)
- ۶- در حدیثی از علی علیه السلام می‌خوانیم: «من ساء خلقه ضاق رزقه» کسی که اخلاقش بد باشد، روزی او تنگ می‌شود...» (غررالحکم)

۸. یافته‌های پژوهش

۸-۱. نقش بسیج و جوانان در سبک زندگی و انقلاب اسلامی

- دستاوردهای انقلاب اسلامی در طول این چهل سال در حوزه «بسیج و جوانان» همه جانبه و دارای ابعاد وسیعی است که به صورت تیتروار به شرح برخی از آن‌ها می‌پردازیم:
- ✓ جوانان نقش آفرین اصلی بزرگ‌ترین تحول تاریخی جهان در قرون اخیر بودند.
 - ✓ پیروزی انقلاب اسلامی با میدان‌داری تظاهرات، تجمعات و تحرکات انقلابی جوانان حاصل شد.

- ✓ این جوانان ارزشمند مسجدی بودند که با تشکیل کمیته‌های انقلاب اسلامی در تمامی مساجد شهرها و روستاهای سراسر کشور از آغازین روز پیروزی خلا وجود دستگاه‌های امنیتی - انتظامی را پر کردند و امنیت کشور را در دوران بحرانی پس از انقلاب تضمین کردند.
- ✓ هجرت عظیم جوانان انقلابی و ولایت‌مدار به مناطق بحرانی مرزی و جهاد فداکارانه آن‌ها بود که غائله‌های تجزیه طلبان آمریکایی و انگلیسی را در کردستان، خوزستان، بلوچستان، آذربایجان، ترکمن صحرا شکست داد و تمامیت ایران را حفظ کرد.
- ✓ شروع انقلاب فرهنگی با پاکسازی دانشگاه‌ها از اتاق جنگ گروه‌های وابسته به شرق و غرب توسط جوانان محقق شد.
- ✓ میدان دفاع مقدس را جوانان انقلابی اداره کردند، متوسط کل سن فرماندهانی که ژنرال‌های بعثی با ۳۰ سال سابقه نظامی را با انبوه نیروهایشان به اسارت می‌گرفتند، کمتر از ۲۴ سال بود.
- ✓ تحولات گسترده و معجزه‌آسای وضعیت زندگی مردم روستاهای کشور در دهه اول انقلاب، مرهون ایثار و فداکاری‌های جوانان ایثارگری است که جهاد سازندگی را بنیان نهادند.
- ✓ جهش خیره کننده علمی ایران زیر سخت‌ترین تحریم‌های علمی و فنی به دست دانشمندان جوان مانند شهید کاظمی آشتیانی، احمدی‌روشن، طهرانی‌مقدم و ... شکل گرفت.
- ✓ جوانان نسل سوم انقلاب در لشکر مدافعان حرم، طومار جریان تکفیری مولود نامشروع مثلث شوم، غربی، عبری، عربی را درهم پیچیدند و فتوحات بزرگ اسلام در غرب آسیا را رقم زدند.
- ✓ گفتگوهای مکرر و مفصل مستقیم و بی‌رودربایستی جوانان با رهبری انقلاب بیانگر جایگاه رفیع جوان در اندیشه و عمل رهبری از سویی و ارتقاء سطح فهم و درک نسل جوان کشور در تراز مباحثه با رهبر از سوی دیگر است.
- ✓ بسیج معجزه امام و دستاورد بی‌نظیر انقلاب اسلامی است.
- ✓ بیشترین تهاجم دشمنان بشریت بعد از ولایت متوجه بسیج است و این واقعیت دلیل روشنی بر کارآمدی و تاثیرات سرنوشت ساز بسیج در تداوم ۴۰ ساله انقلاب اسلامی است.
- ✓ بسیج مجموعه‌ای منحصر بفرد و بزرگترین تشکل مردمی در جهان است.
- ✓ هوشمندی ولایت در طراحی همه جانبه بسیج امکان بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌های مردمی برای نیل به آرمان‌ها و اهداف متعالی را فراهم ساخته و راه مانور دشمنان را از همه جهات مسدود کرده، بطوریکه از هر راهی برای نابودی انقلاب مردم وارد می‌شوند بسیج را در مقابل خود می‌یابند.

- ✓ بسیج محل تجمع تمامی اقوام و طوایف، تلاقی همبستگی همه نحله‌ها ومذاهب، ائتلاف همه اقشار و اصناف، رابطه نخبگان و عوام، همکاری همه سطوح و لایه‌های اجتماعی و در حقیقت ستون خیمه وحدت ملی و برادری اسلامی بوده و هست.
- ✓ نتیجه نقش آفرینی امنیتی بسیج مساجد و محلات این است که گزاره مشترک اکثر گردشگران خارجی در هنگام ترک ایران اظهار تعجب از شدت امنیت شبانه، محلات، خیابان‌ها و اماکن تفریحی ایران است.
- ✓ حضور مردمی و پیشگیرانه بسیج در تمام زوایای حیات اجتماعی اغلب اقدامات تروریستی، خرابکارانه و کودتا‌های دشمنان را کور کرده است.
- ✓ در طول ۴۰ سال انقلاب اسلامی، اطلاعات بسیج مستحکم‌ترین پل ارتباطی مردم با دولت و بزرگ‌ترین شبکه کسب اطلاع از جامعه و انعکاس صادقانه و بدون سانسور نارسایی‌ها، ضعف‌ها و گلایه‌های مردم به مسئولان کشور بوده است.
- ✓ حضور و خدمت‌رسانی بسیج به مناطقی که مورد غفلت دستگاه‌ها واقع شده از عوامل اصلی پیشگیری بدینی و جداسدن مردم محروم از حکومت بوده است.
- ✓ حضور خیل عظیم بسیجیان در فضای مجازی و انتشار گسترده پیام‌های روشنگرانه و مبتنی بر حقیقت از تبدیل این فضا به مسیر یکطرفه برای ترویج فرهنگ ابتدال و ارتجاع و ذلت‌جوگری کرده است.
- ✓ کانون‌ها و دارالقرآن‌های بسیج از مهمترین مراکز فرهنگ قرآن و عترت و انس جوانان و نوجوانان شهرها با پیام الهی است.
- ✓ جشنواره‌های بسیج و مقاومت در تمام رشته‌های هنری سینما و تئاتر و هنرهای تجسمی، شعر و ادبیات و راه اندازی جشنواره‌های بزرگ خودجوش مردمی بسیجیان همچون جشنواره عماردر مقابل هنر سرسپرده به قدرت و مقلد محض جشنواره‌های استعماری غرب قد برافراشته و نویدبخش تداوم حیات هنر انسان ساز انقلاب است.
- ✓ حضور پرنشاط میلیونی دانش آموزان در بسیج دانش آموزی و مساجد و اداره برنامه‌های فرهنگی هنری و جهادی با مدیریت نوجوانه نوید بخش آینده‌ای سرشار از موفقیت و پیشرفت برای کشور است.

- ✓ حضور و همیاری بسیجیان در حل و مرتفع نمودن مسائل و آسیب‌های اجتماعی محلات با استفاده از ظرفیت پایگاه‌های بسیج علاوه بر کمک به افزایش عدالت اجتماعی امیدها و نقشه‌های دشمن برای بهره‌گیری از آسیب‌های حاشیه‌نشینان شهرها را بر باد داد.
- ✓ شور و اشتیاق امروز جوانان برای حضور در مناطق محروم و مقابله با جنگ اقتصادی کمتر از اشتیاق جوانان دوران دفاع مقدس برای حضور در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل نیست.
- ✓ اردوهای جهادی بسیج از دستاوردهای مهم جمهوری اسلامی در عمق بخشی معنوی جوانان جهادگر و زمینه ساز خودسازی آنان است.
- ✓ سیل مهربانی جوانان و نوجوانان از اقصی نقاط میهن اسلامی برای کمک به سیل و زلزله‌زدگان چندین استان کشور در سال ۹۷ و ۹۸، نقطه قوت آشکاری بود که همه دستگاه‌ها را تحت‌الشعاع خود قرار داد.
- ✓ حضور حماسی و پیش‌تازانه جوانان در مراسم پرفیض و برکت پیاده‌روی اربعین سرور سالار شهیدان در سال‌های اخیر، بی‌شک زمینه‌ساز طلوع خورشید ولایت عظمی حضرت ولی عصر (عج) می‌باشد و تجلی گاه و میعادگاه عاشقان و شیعیان حضرات معصومین (علیهم‌السلام) است.
- ✓ شناسایی بیش از ۴۳۰ قطب صنایع تبدیلی و تلاش برای فعال‌سازی و توانمندسازی آنان در تراز ملی با بهره‌گیری از توان جوانان کشور گام بلندی در مقابله با جنگ اقتصادی و ترویج اقتصاد مقاومتی است.
- ✓ حماسه‌های بسیجیان محدود به میدان‌های رزم و جهاد فرهنگی نیست برجسته‌ترین دستاوردهای علمی کشور محصول جهاد علمی بسیجیان است. شهیدان شهریار، طهرانی‌مقدم، علی‌محمدی، احمدی‌روشن و رضایی‌نژاد نمادهای این حقیقت هستند.
- ✓ سازمان یافتن اقشار دانشور مانند طلاب و فضلا، اساتید، پزشکان، مهندسان، حقوق‌دانان، دانشجویان و دانش‌آموزان فضای ارزشمند خودباوری و ایجاد نشاط در مراکز علمی فراهم کرده است.
- ✓ نوجوانان بسیجی چون محمدحسین فهمیده و بهنام محمدی با پایه‌گذاری مکتب جهاد شهادت طلبانه، الگوی جهاد موفق با دست‌های خالی شدند و زمینه اخراج متجاوزان آمریکایی و اسرائیلی از لبنان و غزه را فراهم کردند.
- ✓ در حوادث و وقایع سیاسی مهم بین‌المللی، موضع‌گیری‌ها و کنش‌های به موقع میدانی بسیجیان موجب بیداری منطقه و جهان و برهم خوردن بسیاری از توطئه‌ها علیه مسلمانان شده است.

۲-۸. بسیج و شاخصه‌های سبک زندگی غربی و سبک زندگی اسلامی

در این بخش، نقاط تنازع و تطابق سبک زندگی غربی و نیز سبک زندگی اسلامی-ایرانی با رویکرد بسیج در سبک زندگی مورد توجه و تبیین قرار می‌گیرد که در حوزه‌های گوناگون به آن می‌پردازیم.

مولفه‌های سبک زندگی	سبک زندگی مدرن، غربی و اروپایی	سبک زندگی اسلامی - ایرانی	نقش بسیج در سبک زندگی ایرانی-اسلامی
نهاد خانواده و نظام آن	ولایت پدر بر خانواده نفی می‌شود خانواده از خانواده بزرگ به خانواده هسته ای کوچک تبدیل می‌شود. نقش‌ها در خانواده دستخوش تحول و تغییر است. مفهوم خویشاوندی (عمو، دایی، خاله ...) از بین می‌رود و فراموشی مفاهیمی چون عشق و محبت متقابل جایگزینی رسانه و تلویزیون به جای مکالمه اعضای خانواده	پدر و مادر مرکز ثقل خانواده هستند خانواده بزرگ و نظام اجتماعی حاکم بر خانواده در این زیستن بسیار مهم است. نقش‌ها، مشخص و وظایف و هنجارهای اجتماعی متعدد بر آن‌ها مستقر می‌شود. غلبه محبت، عشق و فداکاری بر روابط اعضای خانواده نگاه عاشقانه زن و شوهر به ادای حقوق متقابل یکدیگر	ترویج و ظهور همیشگی فرهنگ ایثار، شهادت‌طلبی، محبت و فداکاری در تمام عرصه‌ها به ویژه نهاد خانواده و رابطه عمیق بین زوجین همانند شهادی جنگ تحمیلی و شهادی مدافع حرم ادای وظیفه و ایفای حقوق فراتر از تعهدات و حصول رضایت از والدین ولایت پذیری و تبعیت از والدین به غیر از موارد نامشروع و غیرمجاز

سازماندهی و کمک به اصناف و هنرمندان در قالب سازمان بسیج مستضعفین ارائه طرح و الگوی هنر اسلامی و مشروع و ترویج فرهنگ اسلامی برگزاری نشست‌های ادبی و کرسی‌های آزاد اندیشی و بیان عقاید نمایش فیلم‌ها، نمایش‌ها، کلیپ‌ها و رسانه‌های خودجوش و ترکیبی ملی در شفاف‌سازی و بصیرت‌افزایی و توجیه و تعلیم افکار عمومی مسائل روز جامعه ساماندهی آثار علمی و هنری موجود و ارتباط موثر بخش‌های جامعه نمایش و عرضه محصولات فرهنگی و هنری بسیجیان، هنرمندان و آثار مطلوب جامعه اسلامی در مراکز مجاز	پایبندی به ادبیات محکم عصر دینی و تقید به مفاهیم اسلامی اصالت یافتن ادبیات متعهد و تقبیح هنر برای هنر پایبندی به قالب‌ها و سبک‌های سنتی و اخلاق مدار و رعایت حریم‌های شرعی اصالت حقیقت به جای اصالت نگرش هنرمند نفی فردیت و اندویش‌والیسم و ترویج روح جمعی و اجتماعی. جهت دهی به غرایز انسانی در مسیر عبودیت الهی سرور و نشاط پاک و ابتهاج درونی ناشی از فراورده‌های هنری به جای کامجویی افراطی	بازگشت به هنر و ادبیات اسطوره ای پیش از عصر دینی اصالت یافتن گرایشات فرمالیستی و هنر برای هنر و نفی ادب و هنر متعهد اصالت قالب شکنی و آنارشیزم و ساختارشکنی بسط نفسانیت و سوژکتیویسم در قالب‌هایی همچون پرسپکتیو و گسترش فردیت. بریدن بند ناف هنر از سنت‌ها و اصالت‌ها غلبه احساسات زدگی و نیهیلیزم هنری ترویج کوبیزم و نگاه انتزاعی به همه چیز و نظم ستیزی و تقدیس هرج و مرج گرایش به جبر جنسی، جبر طبقه و جبر محیط پورنوگرایی و سوءاستفاده از غرایز انسانی	هنر و ادبیات
--	---	---	---------------------

ترویج معماری اسلامی و ارائه سبک‌های نوین و سنتی اسلامی - ایرانی رفع محدودیت‌ها و محرومیت‌زدایی در قالب طرح‌های جهادی کمک و همیاری در طرح‌ها و مشاوره‌های علمی معماری مساجد و شهرسازی بسیج هنرمندان و معماران برتر	انسان محور و تربیت محور بودن یک شهر غایت طراحی‌ها توحید و خدامحوری است جوشش انواع هنرها در جهت تعالی انسان از طریق هنر رعایت هارمونی انسانی در طراحی‌ها برخورداری از ویژگی‌های متعدد معماری دینی سنتی همچون پیوند مسجد و اجتماع حفظ حریم‌های شخصی و خانوادگی و...	غفلت زاء، مصرف محور و تابع نیازهای دنیای مدرن و شهر مدرن تفاوت آشکار طبقاتی در شمال و جنوب شهر و ابراز آن عدم رعایت حریم خصوصی و فردی	معماری
عمل به آموزه‌های دینی و عرف صحیح ایرانی با حضور حداکثری تعلیم و تبیین لایه‌های عمیق دین بر اساس آیات و روایات اسلامی ارائه برنامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها بر اساس منشور اسلامی و ایرانی حفظ و ترویج ارزش‌های دفاع مقدس و مسائل عمومی مانند عفاف و حجاب شرکت و تعظیم شعائر اسلام تعمیق معنویت و ولایت‌پذیری	مطلق بودن و فطری بودن ارزش‌های اخلاقی متعالی قدسی بودن انسان‌های الگو و رجوع به ایشان حضور و نقش آفرینی دین در لایه مرکزی نظام ارزشی نگاه حداکثری به دین نگاه واقعی و غیر تشریفاتی به آموزه‌های دینی اعتقاد به تقدس مفاهیم و شخصیت‌های دینی	شکاکیت فلسفی، پلورالیسم معرفتی، حقیقت ستیزی نسبی شدن اخلاق و نظام ارزشی تغییر انسان‌های الگو و گروه‌های مرجع اجتماعی پیوند نظام ارزشی با قهرمان‌های نوظهور و از رسانه برخاسته همچون بازیگران و خوانندگان و ورزشکاران خروج دین از لایه مرکزی نظام ارزشی نگاه حداقلی به دین نگاه انتزاعی و ویتروینی و فانتزی و دکوری به متون دینی	ارزش‌ها و نظام ارزشی

هویت	تفکر مدرن به ویژه در هنگام ورود به جوامع سنتی، انقطاع از هویت تاریخی را دامن می زند. انسان مدرن به دلایل گوناگون دچار بحران هویت و خودشناسی است. بسیاری از هویت‌های جمعی خانوادگی جز در برخی از لایه‌های اشرافیتی مدرن، از بین می رود. ناسیونالیسم و ملی گرایی می کوشد که جای هویت‌های دینی همچون هویت امت، هویت جمعی ملی گرایانه را جایگزین کند در چهار عرصه ارتباط با خدا، خود، جامعه و خانواده، فرد نسبت خود را نمی یابد	هویت تاریخی در این گونه از جوامع مهم و پیوند و پیوست با آن بسیار ضروری است. ارتباط با خدا اصلی ترین رکن هویتی فرد است بحران هویت، معضل و مشکلی در عالم سنت و آدم متعلق به سنت به شمار نمی آید. هویت خانوادگی و قومی و جمعی از هویت‌های مهم در انسان سنتی است. در بسیاری از جوامع سنتی به ویژه جوامع دینی، نگرش هویت جمعی به امت دینی و امامت دینی بسیار رایج تر است.	احراز هویت دینی و ایرانی در مجموعه‌های متشکل بسیج مردمی از بین بردن روحیه اشرافی‌گری و نهی رفاه‌طلبی و ترویج و عمل به وظایف با روحیه جهادی و خالصانه ارتباط گرفتن صحیح در رابطه با اجتماع، خانواده، مسجد و سایر مراکز و نهادهای انقلابی با محوریت بسیج پرهیز از قومی گرایی و باندبازی و تعصبات نابجا در برخورد و تعاملات اجتماعی و رویدادهای ملی و اداری
نظام تعلیم و تربیت	تغییر ساختار آموزش و پرورش و به تبع آن تغییر بسیاری از مفاد و فرآیندهای پیشین نظام پرورشی. مدرک گرایی و مدرک زدگی و اصالت رتبه‌های متعارف آکادمیک تفکیک پرورش و تزکیه و تهذیب از آموزش و تعلیم طرد نگاه عبادت گونه به تعلیم و غلبه سود انگاری در انگیزه‌های متعلم	تشکیل مثلث هماهنگ معلم، متعلم و علم بر مبنای آموزه‌های دینی تقدم پرورش بر آموزش علم اعم از دانسته‌ها و باورهاست به کارگیری خانواده به عنوان بازوی نظام آموزش و پرورش روابط اخلاقی حاکم بر استاد و دانشجو	تقویت ارتباط بسیجیان، دانشجویان و دانش آموزان با اساتید نخبه و متعهد بسیجی و سایر مراکز علمی و پرورشی انجام برنامه‌های فرهنگی و اسلامی در ترویج تعلیم دینی و تربیت نسل نو برقراری وحدت بین حوزه و دانشگاه و استفاده از تمامی ظرفیت‌ها موجود علما و طلاب علوم دینی در امر تعلیم و تربیت

تطبیق علوم دینی و آموزه‌های وحيانی اسلام با علوم تجربی و نظری تمرکز بر طرح‌ها و پروژه‌های نوین و ابتکاری با تاکید بر توان بسیج استفاده به روز از فناوری‌ها و ابزارهای پیشرفته و علوم حاصله جهت ارائه خدمت و فعالیت‌های محرومیت‌زدایی	پیوند ساحات علوم با یکدیگر و نگاه وحدت‌گرا و وحدت‌نگر عدم نگرش تکنیکی و تسخیر مآب به عالم اصالت داشتن خرد بشر و معنا یافتن تجربه در بستر خرد نسبت تکاملی با دین برقرار کردن درجه بندی علوم بر مبنای نگرش وحيانی	نگرش تجربی به علوم انسانی جدایی ساحات علوم از یکدیگر نگرش تکنیکی محض به عالم اصالت یافتن تجربه و حواس بشری (آمپریسم و پوزیتیویسم) نسبت معکوس با دین برقرار کردن وحی ستیزی و متن ستیزی علوم و غلبه هرمنوتیک	ساختار علم
بهره‌مندی از تمامی اقشار و اصناف و گروه‌های مختلف جامعه در پیشبرد اهداف بسیج پایه‌سازی و حمایت از الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و نظام نوین اسلامی محوریت مساجد در ساختار مکانی و طلاب و علمای دینی در تربیت اسلامی حمایت از سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری و عمل به منویات پیشرو بودن در تمامی ماموریت- های کشور و حفظ اصل اتحاد و جذب حداکثری	نگرش متفاوت در نظام طبقات اجتماعی و اهمیت داشتن ساختارهای اجتماعی دیگر اهمیت داشتن هویت‌های جمعی همچون خانواده بزرگ، محله، قومیت تکیه بر نقش اجتماعی روحانیت در ساختار اجتماعی تنبلی ریشه در ساختار دیکتاتوری و پادشاهی سابق در ملل سنتی دارد	تغییر ساختار اجتماعی با محوریت اقتصاد به بورژوا (سرمایه دار)، طبقه متوسط و طبقه پایین و کارگر تغییر هویت‌های جمعی از جمله خانواده، محله، قومیت تقلیل نقش برخی از کنش‌گران فعال اجتماعی همچون روحانیون تغییر گروه‌های مرجع سیاسی و فکری	ساختار اجتماعی

اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و طرح‌های محرومیت‌زدایی و اشتغال‌زایی با توجه به تاکیدات مقام معظم رهبری جمع‌آوری حمایت‌های مردمی و کمک به هم‌نوع در موارد بحرانی اضطراری ایجاد صندوق‌های قرض‌الحسنه و شرکت در تعاونی‌های مجاز مردمی بسیج نگاه صحیح اسلامی به کسب و کار و رعایت موارد شرعی درز تجارت ایجاد ساز و کار بانکداری اسلامی و موسسه‌های قرض‌الحسنه مجاز و حمایت از اقشار محروم و مورد نیاز پرهیز از معاملات ربوی و منفعت- طلبی گروهی و فردی حفظ بیت‌المال و روحیه مخلص بسیجی در استفاده و به کار گیری اموال عمومی	اصالت اخلاق و شریعت و فقه و مکاسب در برابر اصالت سودانگاری حضور روح دینی و نگاه الهی به رزق و اصول شریعت در فرآیند کسب سرمایه ارتباط وثیق و مشخص و تشکیلاتی با ساختارهای دینی قبح ربا و معاملات ربوی و نگرشی قدسی و عرفانی به حرمت ربا عدم اهمیت ویتترین رسانه ای و انسان‌های الگو مدرن ... اهمیت شگرف نظامات اقتصادی دینی همچون خمس و زکات و وقف و انفال و انفاق محوریت معبد و مسجد در بازار نگاه جهادی به رشد اقتصادی	اصالت سودانگاری و تلاش بی وقفه برای زر اندوزی هم در ساختار کلان و هم در ساختار خرد اقتصاد محوریت اجتماعی طبقه سرمایه دار انقطاع ارتباط و پیوند با ساختارهای اجتماعی دینی عدم محوریت اخلاق و شرع و نسبی گرایی برآمده از سودانگاری معاملات ربوی و اصالت ربا و نزول خواری نسبت با رسانه و اصالت ویتترین و محوریت فرهنگ و قهرمان‌های دوره مدرن عدم اهمیت نظام اقتصادی سنتی دینی همچون خمس و زکات و وقف نبود روحیه ایثار و انفاق تأثیرات ویتترین گردی و پاساژ گردی بر فرهنگ نبود توکل در فرایند ارتزاق غلبه کاپیتالیسم و سرمایه سالاری	نظام اقتصادی
--	--	--	-------------------------

الگوی مصرف	تولید نیازهای کاذب برای بشر اصالت مصرف گرایی بی حد و حصر تأثیر رسانه بر ساختن الگوی مصرف براساس ارزش‌های کاملاً غربی بی توجهی به طبیعت مارک زدگی و برندگرایی	قناعت و رضایت به تقدیر الهی در کنار تلاش پرهیز از اسراف و تبذیر عدم حضور رسانه و ارزش‌های رسانه ای الگوی مصرف و تکیه بر ارزش‌های تاریخی و بنیادین ترویج روحیه ایثار اقتصادی و انفاق	ترویج فرهنگ صحیح مصرف و جلوگیری از ریخت و پاش‌های نابجا ارائه الگوی عملی و مصداقی در مصرف‌گرایی و تاکید بر آثار قطعی انفاق و بخشش بر اساس توصیه‌های اسلامی جلوگیری از نفوذ کالا و تبلیغات کاذب بیگانه به جهت کسب نامشروع اموال و اطلاعات مردمی
اوقات فراغت	معنادار شدن اوقات فراغت به سبب آن که تعطیلات در مفهوم مدرن از خواص زیستن مدرن و انسان کارگر و انسان بورژواست محوریت غفلت در اوقات فراغت و تمایل به محرّمات شرعی و مصرف زدگی افراطی در اوقات فراغت سفر صرفاً برای تفریح و رهایی موقتی و تخدیری از آلودگیهای شهر	محوریت ذکر و فکر و معنویت افزائی در زمان فراغت و افزایش عبادات مستحب و مراسمات عبادی در روز و شب جمعه عدم مصرف گرایی افراطی و عدم اسراف در تمام ساحات زندگی سفر برای عبرت اندوزی و البته تفریح جسم و روح	اجرای برنامه‌های اردویی و فرهنگی در سطح دانش‌آموزان و دانشجویان بسیجی با حضور در عرصه‌های مختلف تاریخی، زیارتی و سیاحتی در کشور محوریت هدفمندی و افزایش بازدهی در شرکت در مراسم مذهبی و عبادی فعال نمودن افراد و نوجوانان برای حضور بیشتر و مسئولانه در برنامه‌های بسیج برنامه‌ریزی و زمان‌بندی سالانه

اجرای دستورات دینی و لحاظ شدن آن ذیل و محتوای تمامی برنامه‌های ابلاغی سازمان بسیج مستضعفین حفظ تعادل در انجام مناسک و مستحبات و توصیه و تعلیم جوانان افزایش بصیرت و آگاهی سطوح جامعه در برخورد با جریان‌های سیاسی روز تبیین ماهیت جمهوریت و اسلام در مسائل مبتلای جامعه مانند انتخابات محوریت روحانیت و مرجعیت در بروز و ظهور فعالیت‌های اجتماعی	امر فردی و جمعی به صورت توأمان و نفی سکولاریسم هم در نگرش درون دینی و هم در نگرش برون دینی برآمده از حوزه خرد و وحی عدم پذیرش پلورالیسم معرفتی و ترویج حقیقت گرایی عدم نگرش پراگمات به دین و پذیرش دین حتی در صورت تضاد با منافع فردی تعادل در ظاهر و باطن پذیرش دین به عنوان برنامه رسمی زندگی تعادل در آخرت گرایی و آبادکردن دنیا	تلقی امر فردی و سلیقه ای از دین و پذیرش سکولاریسم اصالت معرفتی تجربه دینی پذیرش پلورالیسم معرفتی دینی نگرش پراگمات به کارکردهای دین و پذیرش منفعت طلبانه آن نگاه منافقانه و ابزارری و ریاکارانه و بروکرات به دین غلبه ظواهر بر معارف دینی	مدل‌های دین داری و دین ورزی
اهمیت به منافع ملی و جمعی از جمله نهادهای انقلابی و خانواده در برنامه‌ها فراخوان همگانی و جذب حداکثری برای پیشبرد مقاصد و اتحاد اسلامی حفظ و تکریم ارزش‌های والای اسلامی	اهمیت به صله رحم رعایت حقوق بدن، خانواده، جامعه، همسایگان و ... رعایت حق الناس در کنار حق الله	فراموشی صله رحم غلبه نظم تکنولوژیک و اجباری بر نظم پذیری وجدانی و درونی بی معنائی مفهوم همسایگی	فرهنگ عمومی

۳-۸. سبک زندگی خانواده برتر از منظر قرآن

اسلام، در روش تربیتی خود، انسان‌ها را به الگوها، ایده آل‌ها و نمونه‌های برتر توجه می‌دهد. تاثیر الگوها در ساخته شدن فرد و اجتماع بر کسی پوشیده نیست. خانواده، کوچک ترین واحد اجتماعی است که سلول اولیه آن را زن و شوهر تشکیل می‌دهند. آرامش، انسان دوستی، مهربانی و ایمان به پروردگار از جمله اهداف بلند قرآن کریم در تبیین هدف تشکیل خانواده است که اعضای آن می‌توانند در رسیدن همدیگر

به کمال حقیقی انسان، یاری رسان باشند؛ بویژه اگر این خانواده بر اساس اندیشه توحیدی بنا نهاده شده و بتواند قوانین کلی جهت تطبیق با نیازهای روزانه و نحوه رفتار صحیح در سبک زندگی را رعایت نماید. مقاله حاضر با عنوان «سبک زندگی خانواده برتر از منظر اسلام» پس از بیان مقدمه به تبیین مفهوم خانواده و سبک زندگی، پرداخته و سبک زندگی را در سه حوزه اعتقادی، اخلاقی و رفتاری مورد بررسی قرار داده است و به نمونه‌هایی از خانواده برتر در قرآن کریم پرداخته و در پایان نتیجه گیری کلی از مباحث ارائه داده است.

۴-۸. علم؛ وسیله قدرت یافتن کشورهای اسلامی

باید علم پیدا کنید. علم که پیدا کردید، پنجه ی قوی پیدا خواهید کرد. اگر علم نداشته باشید، کسانی که دارای پنجه ی قوی هستند، دست شما را می‌پیچانند. جوان‌هایتان را به علم تشویق کنید؛ این کار ممکن است؛ ما در ایران این کار را کردیم. ما قبل از انقلاب در ردیفهای آخرِ آخرِ علمی دنیا قرار داشتیم، که هیچ نگاهی به طرف ما جلب نمی‌شد. امروز به برکت انقلاب، به برکت اسلام، به برکت شریعت، کسانی که در دنیا ارزیابی می‌کنند، گفتند و در دنیا منتشر شد که ایران امروز از لحاظ علمی در رتبه ی شانزدهم دنیاست». (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۰۹/۲۱)

اگر خداوند نسبت به جهان، علم نداشت؛ می‌توانست آن را اداره کند؟ «.. أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا؛ خداوند متعال به احاطه علمی، بر همه امور عالم آگاه است» (طلاق، ۱۲)

آیا آصف بن برخیا، می‌توانست؛ بدون علم، تخت بلقیس را نزد حضرت سلیمان علیه السلام حاضر کند. « قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ؛ کسی که دانشی از کتاب [لوح محفوظ] نزد او بود گفت: من آن را (تخت بلقیس را) پیش از آنکه پلک دیده ات به هم بخورد، نزد تو می‌آورم. [و آن را در همان لحظه آورد]» (نمل، ۴۰) عامل غلبه همه انبیاء بر مستکبران، علم و دانش الهی آنان بود.

۵-۸. اخلاق و توسعه

رابطه بین اخلاق و توسعه رابطه‌ای یک جانبه و استاتیک نیست، ارتباط پیچیده بین این دو مقوله از آنجا ناشی می‌شود که اخلاقیات، توسعه پذیرند. اخلاقیات توسعه پذیر، می‌تواند سکوی جهش یک جامعه باشد و زمینه‌هایی چون پویایی، عقلانیت، خلاقیت، تعلیم پذیری، دنیوی بودن، مشارکت پذیری، ریسک پذیری را دارا باشد.

اقتصاد دانان برجسته‌ای چون هاگن بر اصالت اخلاقی صحنه می‌گذارند و تحولات اقتصادی را معلول تحول فرهنگی و منبعث از آن می‌دانند. وی می‌نویسد: که «تحول اساسی در فرهنگ» به خودی خود باعث می‌شود که اقتصاد از حالت رکود خارج گردد و به رشد و توسعه رو نهد». روستو جنبه‌های اخلاقی را که مربوط به توسعه اقتصادی می‌شود، شامل تمایل به پیش بردن علم، تمایل به کارودانش مکتسبه در محیط مادی زندگی، تمایل به داشتن فرزند و کوشش برای پیشرفت مادی میداند. (مرتضی قره باغیان و مرتضی اسلامی، «اخلاق و توسعه»، دانشگاه اسلامی، ۲: ۶۴)

تعالیم اخلاقی ضمن آن که سمت حرکت، استراتژی رشد و شدت رشد را تعیین می‌کند، ولی تحولات اقتصادی جامعه اخلاقیات جامعه، را در محل نوین تحت تأثیر قرار می‌دهد. (همان)

« شهید مطهری می‌نویسد: اگر قدرت را بعنوان ملاک پیشرفت بدانیم جوامع غربی امروزه جزء «جامعه‌ی پیشرفته» هستند نسبت به گذشته. مثلاً از نظر ثروت (قدرتشان به گذشته) خیلی بیشتر شده است ولی اگر مثلاً جنبه‌های انسانی آن را در نظر بگیریم قدری کمیت آن‌ها لنگ می‌شود، یعنی خود غربی‌ها نیز دیگر مدعی پیشرفت نیستند. مساله‌ای که در اینجا طرح کرده است تحت عنوان «انحطاط غرب» که اکنون مساله مهمی در دنیا شده است و آن را طرح می‌کنند ارتباطی با مساله قدرت ندارد. در حالی که غرب از نظر تکنیک روز به روز پیشتر می‌رود، همواره صحبت از انحطاط غرب است، و تازه غرب نه فقط با معیار ارزش‌های اخلاقی انحطاط دارد (بلکه با برخی معیارهای دیگر نیز انحطاط دارد). بگذار انحطاط داشته باشد در شرایطی که روز به روز از نظر فنی قوی‌تر و مجهزتر می‌شوند، در حال انحطاطی است که منجر به سقوط آن خواهد شد. (مرتضی مطهری، فلسفه تاریخ، ج ۱، ص ۲۳۳)

۷-۸. آموزه‌های دینی و توسعه

بر اساس آموزه‌های دینی کسی که معاش ندارد، معاد نیز ندارد. بنظر می‌رسد که ثروت قدرت و مال دنیا (به عبارت دیگر توسعه) اگر نیت الهی در آن نباشد و به عنوان ابزاری برای رسیدن به آخرت ملاحظه نگردد، شر و بدی خواهد بود، و بر عکس اگر برای رسیدن به آخرت و قرب الهی باشد، خوب و پسندیده است، براین اساس دنیا و دنیای دارای فی‌النفسه خوب یا بد نیست، آنچه که مهم است نیت فرد از دنیا و مال دنیا است.

مقام معظم رهبری در تاریخ ۸۰/۶/۵ می‌فرماید: «البته اعتقاد من اینست که بخش‌های اقتصادی ما اگر می‌خواهند مردم متدین شوند، معاش مردم را تأمین کنند؛ چون «من لا معاشَ لَهُ لا معادَ لَهُ» اگر

بخش‌های اقتصادی دولت معاش مردم را تأمین کردند، مردم متدین خواهند شد».(محمد رحیم نوری، مبانی اخلاق، ص ۷۵)

در باره مفهوم توسعه دو معنی می‌توانیم در نظر بگیریم، یک معنی آن ناظر به واقعیت خارجی توسعه است و یک معنی آن ناظر به حالت ایده‌آل توسعه است. یعنی آن توسعه که توسط غربی‌ها به کشورهای جهان سوم القاء می‌شود بیشتر نوعی توسعه یافتن در سطح است. اما آن توسعه ایده‌آلی که ما باید به دنبال آن باشیم نوعی توسعه در عمق و به تعبیر قرآنی آن، رشد و تعالی یافتن است. توسعه ایده‌آل آن توسعه و پیشرفت است که در آن سطح تفکر و فرهنگ افراد بیشتر از سطح بهره‌وری از ابزار شان است. (محمود اصغری، «مبانی دین و توسعه در اندیشه‌ی شهید مطهری»؛ اندیشه حوزه، ۵۷، فروردین واردیهشت ۸۵: ۱۴۳)

توسعه دینی و معنوی و ارزشی می‌تواند بخشی از توسعه قرار گیرد بلکه اساساً در توسعه ایده‌آل که مطلوب ماست محور اساسی توسعه، رشد و تعالی روحی و معنوی انسان است، توسعه‌ای که هماهنگ با نظام آفرینش و هماهنگ با نظام و ساختار وجودی انسان و در نهایت باعث افزودن روح عبودیت و بندگی انسانی نشود، توسعه حقیقی و ایده‌آل نیست. (فرامرز رفیع پور، «نسبت دین و توسعه»، قبسات، ۷، بهار ۷۷: ۶)

یکی از شاخصه‌ها و ضابطه‌هایی که در الگوی توسعه اسلامی مطرح است، بالا بردن قدرت تفکر مردم است... دوم و سوم از بین بردن نابرابری اجتماعی و افزودن انسجام اجتماعی است چهارم پرهیز از استبداد رای است. (همو، ص ۷)

اگر حکومت اسلامی می‌خواهد، برای رشد و تکامل انسانی برنامه‌ریزی کند، اصالتاً باید به ابعاد معنوی و روحانی وجود بشر توجه پیدا کند و در مرحله اول موانعی را که راه تعالی روحانی بشر به سوی خدا را سد کرده‌اند، از سر راه بردارد و از جمله این موانع، فقر مادی است.

«روزی پیامبر اکرم (ص) با جمعی از یاران خود نشسته بود؛ جوانی نیرومند و توانا را دیدند که از همان ابتدای صبح، مشغول کار و تلاش شد بود پاره‌ای از صحابه پیامبر (ص) به نگاه تاسف‌آمیزی به آن جوان نگریسته و گفتند: «ای کاش این شخص جوانی و نیروی خود را در راه خدا صرف می‌کرد». پیامبر (ص) فرمود: «چنین نگویید، زیرا این شخص اگر برای حفظ خود از درخواست از دیگران و به منظور بی‌نیازی از دیگران کار می‌کند، در آن صورت او در راه خداست و اگر برای تأمین مخارج پدر و مادر پیر وضعیفش و یا خانواده‌ی ناتوانش کار می‌کند، در آن صورت نیز در راه خدا است. اما اگر برای مباحات و

فخر فروشی و به هدف تکاثر و مال اندوزی کار می‌کند، در آن صورت در راه شیطان است». (محسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، ج ۳، ص ۱۴۰)

اخلاق نیکو و اسلامی داشتن یکی از عوامل مهم چگونگی رزق و روزی هر فرد به حساب می‌آید. همچنین است که خداوند تقوای الهی را یکی از عوامل گشایش و وسعت رزق دانسته و می‌فرماید: « و اگر اهل شهرها و آبادی‌ها، ایمان می‌آوردند و تقوا پیشه می‌کردند، برکات آسمان‌ها و زمین برابر آنها می‌گشودیم، ولی [آن‌ها حق را] تکذیب کردند ؛ ما هم آنان را به کیفر اعمالشان مجازت کردیم».

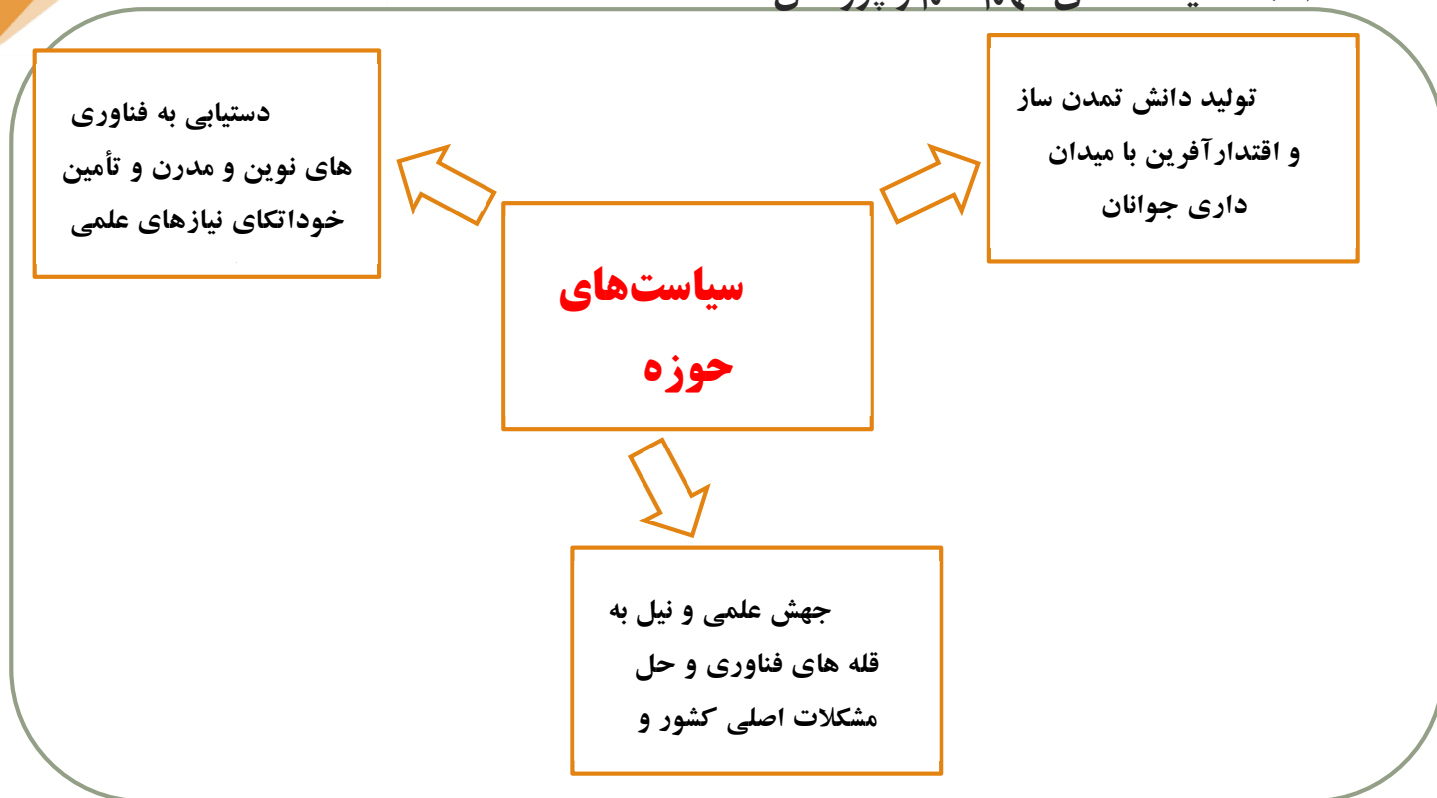
۹. بحث و جمع‌بندی

۹-۱. اصول بسیج در تمدن سازی نوین اسلامی

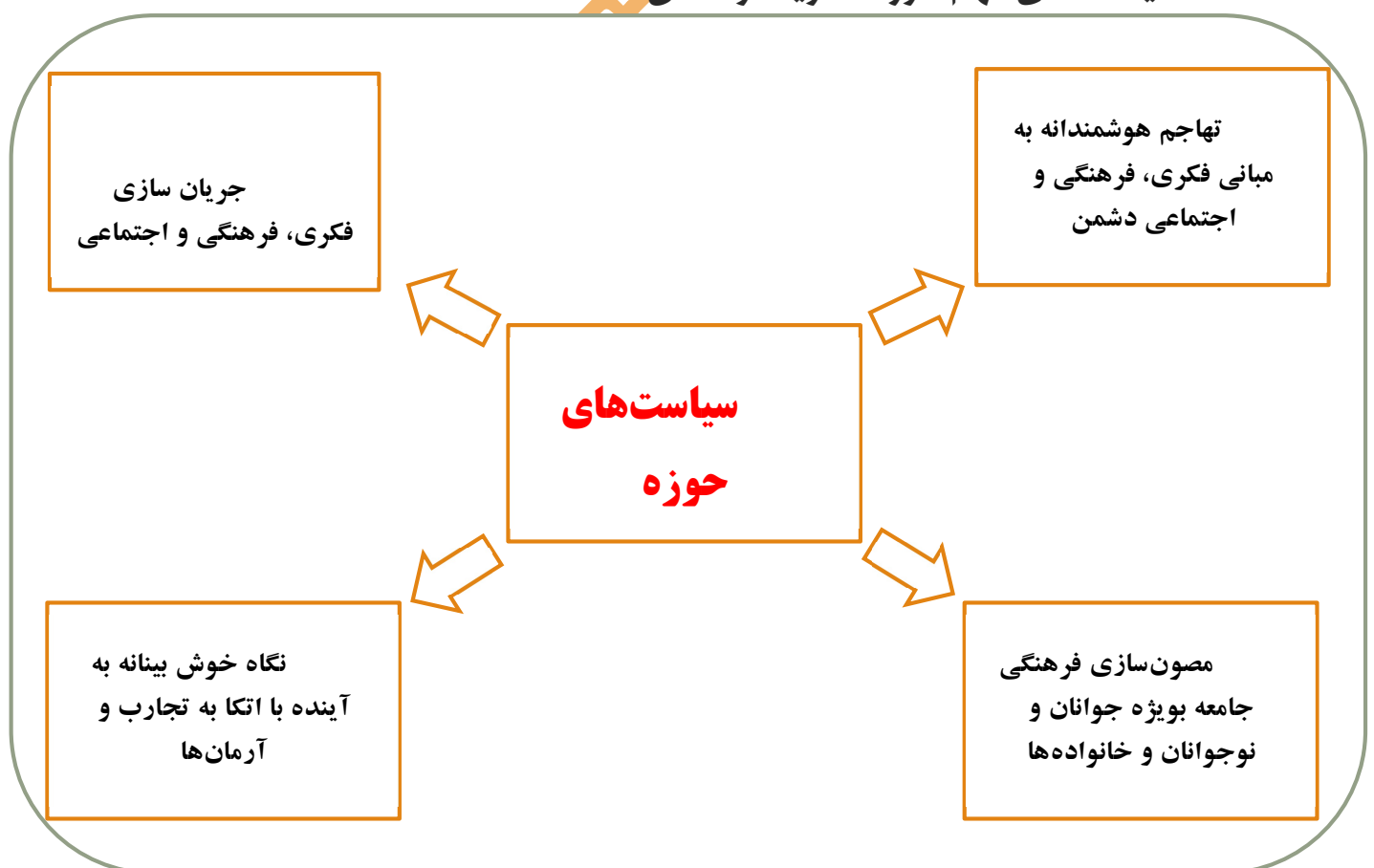
اصول اساسی بسیج در فرآیند تمدن سازی نوین اسلامی با رویکرد سبک زندگی اسلامی ایرانی به طور خلاصه به شرح زیر می‌باشد.

۱. نوگرایی و آمادگی حضور در همه میدان‌ها.
۲. کلید طلایی حل مسائل و مشکلات کشور
۳. حفظ کرامت انسانی و حقوق مردم و ارائه خدمات پیش دستانه به مردم بدون منت
۴. امت‌امت ساز
۵. انجام کارهای بزرگ در مدت کوتاه
۶. چتر وسیع بسیج (باز بودن درهای بسیج برای احاد جامعه بجز ضد انقلاب)
۷. تغییر رویکرد جذب از عضو گیری به عضو یابی (رفتن به سراغ مردم)
۸. علم رفیع در الگو سازی
۹. روع جذب، تعلیم و تربیت و آموزش و بکارگیری از دغدغه مشترک
۱۰. هنر تبدیل تهدید به فرصت

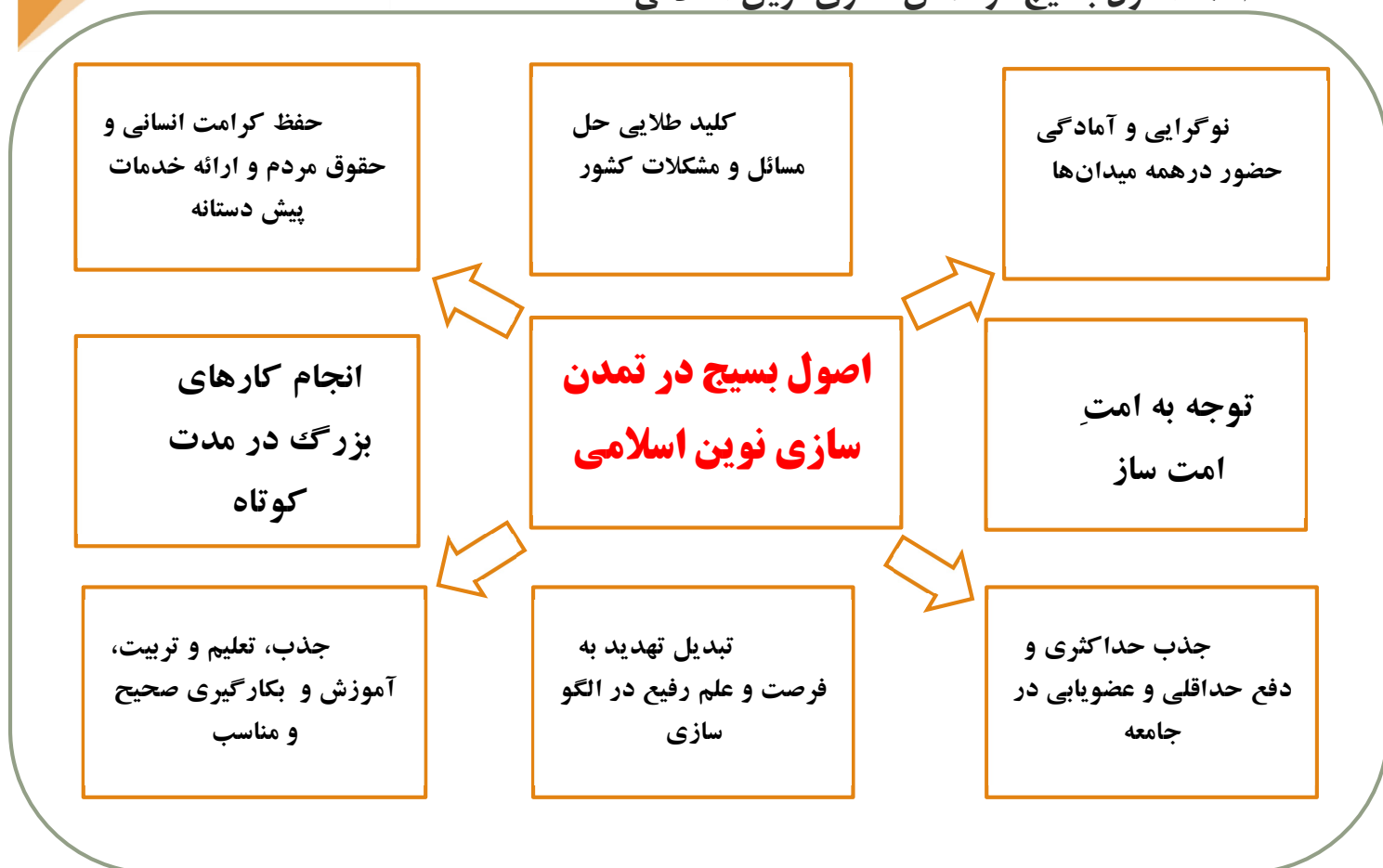
۹-۲. سیاست‌های مهم علم و پژوهش

۹-۳. سیاست‌های مهم حوزه معنویت و اخلاق

۴-۹. اصول بسیج در تمدن سازی نوین اسلامی

۵-۹. اقدامات اساسی بسیج در حوزه علم و پژوهش، معنویت و اخلاق و سبک زندگی اسلامی-ایرانی

علم و پژوهش	معنویت و اخلاق	سبک زندگی
✓ تشکیل جبهه علمی با تقسیم کار بین اقشار دانشور بسیج برابر با نقشه راه علمی بسیج. ✓ گسترش و تقویت هسته های	✓ تشکیل قرارگاه های استانی و شهرستانی جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی با محوریت امام جمعه، دبیری سپاه و مشارکت نهادهای انقلابی و حضور نخبگان مؤثر و فعالان فرهنگی ✓ تشکیل جبهه فرهنگی مردمی	✓ کاهش سن ازدواج، ترویج ازدواج آسان، تحکیم خانواده، کاهش طلاق و افزایش نرخ باروری به میزان ۲/۲ درصد. ✓ تبیین، ترویج و نهادینه سازی پابندی به احکام محارم در اسلام ✓ آفرینش و باز آفرینی شخصیت ها و قهرمانان (شهدا...) ملی، انقلابی و اسلامی.

✓ ایجاد جریان مطالبه گری مردمی از دستگاه ها و نهاد های موثر برای جهاد همه جانبه و هوشمندانه در مقابله با ترویج سبک زندگی غربی و ترویج سبک زندگی اسلامی ایرانی ✓ مبارزه با اعتیاد باتمركز برپیشگیری، درمان، اشتغال و صیانت از رهاشدگان از اعتیاد و کمک به مبارزه با شبکه های قاچاق، تولید و توزیع مواد مخدر. ✓ ترویج الگوهای پوشش و حجاب اسلامی برای مردان و زنان با روش هنرمندانه در تولید، توزیع و مصرف. ✓ ترویج گفتمان و مطالبه گری «کرامت انسانی» و تقویت و توسعه میزهای خدمت. ✓ ترویج گفتمان و نهادینه کردن انضباط اجتماعی اسلامی (وجدان کاری، رعایت حقوق عامه). ✓ خلق، تولید و نشر هنرمندانه واژه ها، محتواها و نرم افزارهای موضوعات مختلف سبک زندگی ✓ احیا و تاسیس سنت های انقلابی، مذهبی، ملی و تحول آفرین فرهنگی، در سطح ملی، استانی و شهرستانی ✓ طراحی و اعطای نشان افتخاری بسیج به فرهیختگان، برجستگان، جهادگران، مخترعین و مکتشفین در عرصه های مختلف انقلاب اسلامی ✓ خلق، تولید و نشر هنرمندانه آثار رسمی و بصری برای تقویت امید و باور تحقق تمدن نوین اسلامی در افکار عمومی. ✓ ایجاد جریان گفتمانی با استفاده از شبکه بسیج برای «ترویج احکام شریعت در خصوص مبادلات	با ساماندهی موسسات و مجموعه های فعال فرهنگی مردمی ✓ رفعت مسجد به عنوان کانون اصلی جوشش معنویت و اخلاق در جریان فرهنگی اجتماعی کشور به عنوان پایگاه تمدن ساز ✓ ترویج و گسترش نماز در جامعه به منظور تعمیق معنویت و پیشگیری از گناه ✓ توسعه و ارتقاء اثر بخشی یادواره شهداء، کاروان های راهیان نور و خلق آثار فاخر و جریان ساز در جهت ترویج و گسترش فرهنگ مقاومت و ارزش های دفاع مقدس ✓ تعمیق و ترویج اخلاق و معنویت با استفاده از ظرفیت محرم و صفر، اربعین و زیارت در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی ✓ تقویت انس با قرآن با گسترش فعالیت های قرآنی در واحدهای بسیج. ✓ تولید محتوی انقلابی و انتشار جذاب و هنرمندانه در فضای مجازی و ارتقا سواد فضای مجازی مردم ✓ ستیز و مقابله با کانون های ضد معنویت و غلبه منطقی و حکیمانه بر مبانی فکری جریان	علمی و کرسی های نظریه پردازی برای تحول در علوم تمدن ساز (علوم انسانی اسلامی و علوم پایه) در حوزه های علمیه و دانشگاه ها ✓ کمک و تسهیل گری در ایجاد شرکت های دانش بنیان به منظور شکستن مرزهای فناوری در حوزه های «هوش مصنوعی»، «علوم شناختی»، «مواد پیشرفته»، «زیست فناوری»، «نانو» و «هوا فضا» و بهره گیری از فرصت های «انرژی»، «دریـا» و «معدن» برای تقویت اشتغال و حل مسائل حوزه
--	--	--

اقتصادی و معاملات بازار و اصناف»، و مبارزه با ربا و نظام ربوی و «تقویت و ترویج وجدان کاری» ✓ ایجاد جریان گفتمانی با استفاده از شبکه بسیج در خصوص «ترویج فرهنگ ساده زیستی فردی و اجتماعی»، «کاهش مصرف فردی، سازمانی و ملی در موضوع انرژی، نان، آب» و «تشویق، ترویج و حمایت از تولید و مصرف کالای ایرانی» ✓ ارتقاء سواد و توان اقتصادی مردم. (روش های انتخاب و خرید کالا، فروش، تنظیم دخل و خرج، تدبیر منزل، خودکافی کردن فقرا و نیازمندان و...). ✓ ترویج گفتمان سلامت با تأکید بر پیشگیری مبتنی بر تغذیه سالم و طیب و روش های صحیح زندگی ✓ ترویج ورزش عمومی، همگانی و بومی با محوریت بسیج مساجد و واحدهای دانش آموزی. ✓ ترویج و تعمیق ارزش های اسلامی، انقلابی و هویت ملی در میادین، ورزشگاه ها و باشگاه های ورزشی ✓ الگو سازی و ترویج جشن ها، بازی ها، سرگرمی ها و تفریحات به سبک اسلامی و ملی	های انحرافی، لیبرال دموکراسی و سکولار از طریق جریان سازی فرهنگی با استفاده از همه ظرفیت ها. ✓ تولید آثار فاخر و اقدامات جریان ساز فرهنگی برای نهادهای سازی مفاهیم و ارزشهای جریان ساز (اخلاص، ایثار، توکل، ایمان، راستگویی، تواضع، کمک به نیازمند، اعتماد به نفس، شجاعت و...)	های «امنیت غذایی»، «آب» و «سلامت». ✓ شناسایی و شکوفاسازی استعداد های مختلف علمی نوجوانان با محوریت بسیج دانش آموزی و بسیج فرهنگیان. ✓ ترویج و تعمیق گفتمان جهاد علمی در کشور به ویژه در بین جوانان و نخبگان.
---	---	---

منابع

- قرآن کریم.
- نهج البلاغه.
- آلوسی، محمود، ۱۴۱۵ ه ق، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، تحقیق: علی عبدالباری عطیه، ۱۶ جلد، بیروت، دار الکتب العلمیه.
- ابن بابویه، محمد بن علی، ۱۳۸۶ ه ق، علل الشرایع، جلد ۲، نجف، حیدریه.
- ابن شهر آشوب، محمد بن علی، ۱۳۶۹ ه ش، متشابه القرآن و مختلفه، جلد ۲، قم، دار بیدار للنشر.
- ابن شهر آشوب، محمد بن علی، ۱۳۷۹ ه ق، مناقب آل ابی طالب علیهم السلام، جلد ۴، قم، علامه.
- ابن عاشور، محمد طاهر، ۱۴۲۰ ه ق، تفسیر التحریر و التنویر، جلد ۳۰، بیروت، مؤسسه التاریخ.
- ابن قولویه، جعفر بن محمد، ۱۳۶۵ ه ش، کامل الزیارات، نجف، مرتضویه.
- احمدی، مجتبی، از تهاجم فرهنگی تا جنگ نرم، تهران، معاونت فرهنگی و اجتماعی سازمان بسیج مستضعفین، ۱۳۸۸.
- امام خمینی (ره)، شرح حدیث جنود عقل و جهل، ۱۳۹۱، صص ۸۷ و ۸۸ و آیت الله خامنه‌ای، طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، ۱۳۹۳، ص ۱۰۳.
- بحار الانوار، ۱۴۰۴ ق، ۱۲: ۴۸؛ الهدی الی دین المصطفی، ۱۴۰۵ ق، ۲: ۱۴۹.
- حضرت آیت الله خامنه‌ای، گفت و شنود با جمعی از جوانان و نوجوانان، در تاریخ: ۱۴ بهمن ۱۳۷۶.
- حضرت آیت الله خامنه‌ای، طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، ص ۱۰۳.
- حضرت آیت الله خامنه‌ای، گفت و شنود با جمعی از جوانان و نوجوانان، در تاریخ: ۱۴ بهمن ۱۳۷۶.
- حضرت آیت الله خامنه‌ای: دو امام مجاهد، صص ۲۶۹ تا ۲۷۲.
- زینب سنجولی، تبیین ماهیت الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، دوره ۲، شماره ۳، بهار و تابستان ۱۳۹۲، صفحه ۷۹-۱۰۴.
- طریحی، مجمع البحرین، ۱۳۷۵، ج ۳، ص ۳۴۰ و راغب اصفهانی، مفردات ألفاظ القرآن، ۱۳۶۲، ص ۲۴۷.
- عبدالحسین خسروپناه، منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۶، ص ۳۸۳.
- علامه طباطبائی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۷، ص ۱۱۴.
- علامه طباطبائی، المیزان فی تفسیر القرآن، ۱۴۱۷، ج ۱۷، ص ۲۳.
- محمود اصغری، «مبانی دین و توسعه در اندیشه ی شهید مطهری» اندیشه حوزه، ۵۷، فروردین و اردیبهشت ۱۴۳: ۸۵.
- مرتضی قره باغیان و مرتضی اسلامی، «اخلاق و توسعه»، دانشگاه اسلامی، ۲: ۶۴.

- مرتضی مطهری، سیری در سیره نبوی، ۱۳۸۹، صص ۴۵ و ۴۶
 - منبع قرآنی کوثر پاییز ۱۳۹۵ - شماره ۵۸، عبدالخانی، ساجده
 - محمدتقی مدرسی، من هدی القرآن، ج ۴، ص ۶۵
 - مجتبی تهرانی، ادب الهی (تربیت مربی)، ص ۷۷
 - ولنگاری فرهنگی؛ ریشه‌شناسی یک معضل، دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری
- ✓ بیانات:

- حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۲۹ دی ماه ۱۳۸۸
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۲۶ مهرماه ۱۳۶۸
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۳ آذر ۱۳۹۵
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۱۴ دی ماه ۱۳۹۴ و ۲۳ مهرماه ۱۳۹۱
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۵ مهرماه ۱۳۹۵
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۲۰ آبان ۱۳۸۳
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۲۳ خرداد ۱۳۹۰
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۱۷ خرداد ۱۳۹۶
 - آیت‌الله خامنه‌ای: ۱۴ دی ماه ۱۳۹۴
 - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: ۱۷ خرداد ۱۳۹۶
- ✓ سایت‌ها:

- سایت مقام معظم رهبری Khamenei.ir
- پایگاه اطلاع رسانی حوزه hawzah.net
- راسخون
- پایگاه خبری انتخاب
- باشگاه خبرنگاران جوان
- خبرگزاری صدا و سیما، مرکز فارس
- پایگاه مطالعاتی فرهنگی فرهنگ سدید
- خبرگزاری مهر
- خبرگزاری فارس و مشرق نیوز
- دفاع پرس
- پایگاه فرهنگستان.